BIBLIOTHECA UNIV. JAGELL. CRACOVIENSIS
1785-86
103814
Mag. St. Dr. II
1785-86

103814
II
Mag. St. Dr.

Sedaz. 1855

Vilnensis Studiorum Universitas

Prospectus lectionum ex anno 1785/86.

Wilno
1785/6

PROSPECTUS
LECTIONUM
IN
ALMA ACADEMIA ET UNIVERSITATE
VILNENSI
SCHOLÆ PRINCIPIS M. D. LIT.
NOMINE INSIGNITA
A D
INSTAURATIONEM STUDIORUM
Ex Anno 1785. in Annum 1786.
PROPOSITUS

VILNÆ
TYPIS SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS
Penes Academiam.

766.

103814
II 1785/86
mag. St. Dr

BIBLIOTHECA
UNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

BIBLIOTH: UNIV:
IAGELLONICAE

PROSPECTUS
LECTIONUM
IN COLLEGIO PHYSICO.

THADDÆUS KUNDZICZ AA. LL. & Philoſophiæ Doctor, Coadjutor Præpoſitus Eccleſiæ SSæ Trinitatis, publicus & ordinarius Matheſèós applicatæ Profeſſor, diebus Martis, Jovis, & Sarurni horis matutitinis inſtituet suas lectiones, acturus hoc anno.

1° De Hydroſtatica, cujus tractatus, ſuis ſectionibus diſtinctus, continebit omnia, quæ huc ſpectant; qualia ſunt: Gravitas & levitas ſpecifica corporum tam ſolidorum, quam fluidorûm: æquilibrium, & preſſio fluidorum; gravitatio corporum ſpecificè graviorum in fluidis levioribus, & eorum, quæ ſpecifice leviora ſunt, in fluidis gravioribus.

2° Tractatum Hydroſtaticæ excipiet Tractatus de Aerometria. Hic, expoſitis principiis Aerometriæ, tractabitur de áèris elatere, gravitate, compreſſione, æquili-

UKŁAD
LEKCYI
W KOLLEGIUM FIZYCZNYM.

TADEUSZ KUNDZICZ *Nauk wyzwolonych i Filozofii Doktor, Koadjutor Proboſzcz Kościoła Stey Tróycy, publiczny i ordynaryiny Matematyki ſtoſowaney Profeſor, we Wtorki, Czwartki i Soboty z rana będzie dawał swoje Lekcye, których w tym roku materyą będą:*

Nayprzód: *Hidroſtatika, któreyTraktat podzielony na swe rozdziały, zawierać będzie to wſzyſtko, co do tey części Mathematyki należy, jakoto: ciężkość, i lekkość gatunkowa ciał, zſiadłych i płynnych, równo-ważność i naciſkanie roſcieków, ciążenie ciał zſiadłych, z natury ciężſzych, w rozciekach z natury ſwey lżeyſzych, i przeciwnie, ciężenie ciał zſiadłych, z natury lżeyſzych, w rozciekach z natury ciężſzych.*

Powtóre: *Po zakończoney Hidroſtatice, naſtąpi Traktat Aerometryi. Tu po przełożeniu początkowych prawd do tey części Matematyki ſłużących, da ſię nauka*

brio cum aliis fluidis; de denſitate & raritate, condenſatione, & rarefactione; de ejus motu, calore, & frigore, deque humiditate & ſiccitate.

3° Poſtremum in ordine locum occupabit Tractus Hydraulicæ, ubi tractabitur.

1° De motu fluidorum à gravitate pendente.

2° De motu fluidorum vi áéris contigui producendo.

3° De Machinis quibus aqua elevatur.

4° De fontibus ſalientibus.

5° De variis machinamentis hydriaulicis.

6° de Curſu fluminum.

7° De Percuſſione fluidorum

8° De Arte Libellandi.

Josephus Mickiewicz AA. LL. & Philoſophiæ Doctor, Phyſicæ Experimentalis publicus & ordinarius Profeſſor, diebus Martis, Jovis & Saturni horis matutinis ulteriùs explanabit, experimentiſque demonſtrabit, Theoriam Electricitatis, ſolis phænomenis tam in atmosphæra, quàm in variis corporibus, conſtanti lege obſervatis, ſtabilitam, dirigendo illam imprimis ad theoriam conductorum claré cognoſcendam, tum ad percipiendam methodum curandi varios mor-

o Powietrza ſprężyſtości, ciężkości, utłoczeniu, równoważności; o gęſtości i rzadkości, zgęſzczeniu, i rozrzadzeniu: o ruchu powietrza; o jego cieple, zimnie, wilgoci i ſuchości.

Potrzecie: *Traktat Hidrauliki, oſtatnie w porządku mieyſce mieć będzie, w którym da ſię nauka.*

1°. O ruchu rozcieków pochodzącym z ich ciężaru.

2°. O ruchu rozcieków za pomocą powietrza.

3°. O Machinach i narzędziach, do podnieſienia wód ſłużących.

4°. O zrzódłach wytryſkających.

5°. O różnych kunſztach wodnych.

6°. O biegu rzek,

7°. O uderzeniu rozcieków.

8°. O ſztuce Libellacyi.

Jozef Mickiewicz *Nauk wyzwolonych i Filozofii Doktor, Fizyki Experimentalney Profeſor, w każdy Wtorek, Czwartek i Sobotę zrana, daley przekładać będzie i Experimentami dowodzić Teoryą Elektryczną na ſamych ſenomenach i doświadczeniu ugruntowaną, ſtoſuiąc ją naprzód do uſtrzeżenia ſię ſzkodliwych ſkutków piorunu, tak z Atmosfery na ziemię, jako też wzaiem z ziemi na Atmosferę wypadającego: tudzież do leczenia różnych chorob, dając naukę, jakim*

bos

bos electricitate negativa, vel positiva, *tertio*, ad vegetationem promovendam. *Denique*, ad meteorologiam explicandam.

Proprietates ignis, quatuor diversis sectionibus examinabit: quarum *prima* aget de ejus natura & propagatione, ubi tradentur faciliores modi obviandi incendiis. *Secunda* edocebit modos varios excitandi ignis, ubi etiam de phosphoris, fermentationibus calidis, lentibus ustoriis & speculis parabolicis agetur. *Tertia* discutiet varios effectus in corporibus dilatatis, liquefactis, ebullientibus & flammam concipientibus, ubi de Pyrometro tam antiquo complicato, quàm moderno ad simpliciorem formam redacto, tractabitur. *Quarta* denique ostendet modos intendendi & remittendi actionem ignis: ubi examinabuntur camini, culinæ, fornaces tam calofactoriæ, quàm etiam aliæ, variis artibus inservientes, & quid in iis corrigi possit, ut minor quantitas combustibilium majorem effectum producat, indicabitur.

sposobem, i w których przypadkach materyi Elektryczney w ciele ludzkim obfitość zmnieyszać, albo ią powiększać należy. Potrzecie *Do wzrostu i urodzajów ziemskich.* Naostatek *do objaśnienia Meteorologii, i dociekania przyczyn wielu skutków z obfitości, lub niedostatku materyi Elektryczney, na Atmosferze zdarzających się.*

Własności ognia we czterech różnych rozdziałach uważane będą: w pierwszym *z nich, rzecz będzie o naturze i szerzeniu się ognia, gdzie też łacnieysze sposoby zabiegania pożarom podane będą;* w drugim, *o różnych sposobach wskrzeszania ognia, gdzie także o fosforach, fermentacyach gorących, o szkłch zapalaiących, o zwierciadłach paraboliczных nauka będzie;* w trzecim, *o różnych skutkach ognia widzieć się dających w ciałach rozpostrzenionych, stopionych, wrzących i zapalnych, jakoteż o Pirometrów konstrukcyi dawnieyszey niewygodney, i teraznieyszey znacznie ułacnioney, traktowano będzie;* w czwartym *na ostatek, o sposobach natężania lub zmnieyszania mocy ognia, nauka się poda, gdzie examinowane będą kominki, kuchnie, piece do ogrzewania izb, i do różnych rzemiost służące, a coby w nich poprawić należało, iżby z mnieyszym kosztem skutek więk-*

Sequentur deinde proprietates lucis & colorum, experimentis demonſtrandæ: ubi explanabuntur, natura, conſtructio & uſus variorum inſtrumentorum, quæ in Optica, Catoptrica & Dioptrica adhiberi ſolent.

Poſtremò demonſtrabuntur proprietates magnetis: ubi tradetur methodus communicandæ & intendendæ vis magneticæ, itemquæ uſus acûs magneticæ.

Opificibus verò, diebus Dominicis & Feſtis, ex elementis Arithmeticæ, Geometriæ & Mechanicæ, explanabit ea, quæ & uſui eorum quotidiano, & captui maximè accommodata judicabit.

Franciscus Narwoysz Sacræ Theologiæ Doctor, Mathematicus Regius, Præpoſitus Sokoldenſis, publicus ſublimioris Matheſeos Profeſſor: cum ante duos annos, pro ratione muneris ſibi impoſiti omnes tractatus ad fundamenta ſublimioris Matheſeos pertinentes, duce clariſſimo Newtono, ex ejuſdem libris exponere conſtituiſſet, univerſam doctrinam in decem capita diſtributam, & ordine ad finem aſſequendum aptiſſimo contextam,

ſzy ſprawować mogły, to z doświadczenia i teoryi będzie pokazano.

Naſtąpi potym traktat, o właſnościach światła i kolorów experimentami dowodzić ſię mających, gdzie przekładane będą: układ, właſności, i używanie różnych inſtrumentów i machin, w Optyce, Katoptryce i Dioptryce używanych.

Naoſtatek, właſności magneſu experimentami dowodzić będzie: gdzie także, poda ſpoſoby udzielania i powiększania ſiły magneſowey, oraz przeſtrogi, w używaniu igieł magnetycznych potrzebne.

Rzemieslnikom zaś, we dni Swięte i Niedzielne, początki Arytmetyki, Geometryi, i Mechaniki dawać będzie, ſtoſując ſię do ich kunſztu, ochoty i potrzeby.

Franciszek Narwoysz *Swięteу Teologii Doktor, Matematyk J. K. Mci, Pleban Sokolдſki, publiczny wyżſzey Matematyki Profeſor: gdy wedle włożonego na ſię z urzędem obowiązku, traktaty wſzyſtkie do gruntu wyżſzey Matematyki ściągaiące ſię, za przewodnictwem Newtona, już to z Kſiąg, już to z Liſtow jego wyłożyć poſtanowił: całą przeto naukę na dziesięć części podzieloną i porządkiem do końca nayſtoſownieyſzym ułożoną, w*

in ſuo proſpectu juſtis limitibus, intra quos lectiones ſuæ continerentur, definivit ac circumſcripsit, verùm dum adverteret, diſcipulis ſuis lacte potiùs, quàm ſolido cibô opus eſſe, ad ſubſidiarios atq; elementares tractatus explicandos, interrupta ſerie, operam ſuam convertit: ut hac ratione, ad ſublimiora percipienda inſtructiores redderet; inde venit, ut & anno elapſo Geometriam curvarum algebraicarum, ac de calculo infinitefimali tractaret, & præſenti, quæ his cognata ſunt, proſequi intendens, pro lectionum materia aſſumeret.

układzie lekcyi na ów że rok, w przyzwoitych granicach, któremiby ſię lekcye określały, zamknął; Poſtrzegłſzy zaś w ciągu lekcyi, że to były przytwarde kęſy dla uczniów, nie dość ieſzcze do ich zgryzienia doświadczałych: obrócił uſilność ſwoję do wykładania potrzebnieyſzych im elementarnych traktatów, przerywając na czas układu ſwojego oſnowę; żeby tym ſpoſobem onych przygotował do rozumienia rzeczy trudnieyszych. Ztąd to poſzło, że jak roku przeſzłego traktował o Geometryi linii krzywych Algebrycznych i o kalkulacyi infinitezymalney, tak roku tego, z niemi związanych traktatów wykładanie przedſię biorąc, za materyą lekcy ſwoich obrał:

1° De Æquationibus omnium graduum, variiſq; radicum affectionibus continuando, eaquæ reſtant, duce Newtono.

1° *O porównaniach wſzelkiego ſtopnia i rozmaitey ścian affekcyi, do końca doprowadzaiąc to, za przewodnictwem Newtona, co ſię przeſzłego roku niedokończyło.*

2° De curvis tranſcendentibus, quas inter, cum Logiſtica ſit aptiſſima aperiendæ intimæ naturæ Logarithmorum, qui aut nimis tenuiter tyronum, aut nimis subtiliter, Magiſtrorum gratiâ, paſſim ab auctoribus tractantur, cumq; ſummæ & neceſſitatis & utilitatis in calculo per univerſam Matheſim ſint: proin hoc loci.

2° *O liniach krzywych przeſtępnych, między któremi ponieważ Logiſtyka ieſt nayzdatnieyſzą do objaśnienia iſtoty Logarytmów, które abo krótko dla początkowych uczniow, abo zbyt wyſoko, dla nauczycielów ſamych, poſpolicie w Autorach bywaią traktowane; ponieważ także logarytmy w kalkulacyi*

3° De Logarithmis: iis facili negotio, ſi neceſſitas urgeat, condendis, atq; omni calculo ad calculum Logarithmomorum dextrè revocando, magno temporis laboriſq; compendiô.

4° De applicatione Algebræ ad Geometriam & viciſſim: et quidem conſiderando relationem æquationum duas quantitates variabiles involventium & curvarum Geometricarum reciprocam; Doctrinam locorum: deniq; Conſtructionem æquationum linearem, eodem duce Newtono, perfectore monumenti Carteſiani.

wſzelkiey ſą i naypotrzebnieyſze i naypożyteczniejſze, zatym.

3° O logarytmach, i onych łatwym ſpoſobem, w potrzebie, utożeniu, i o podciągnieniu wſzelkiey kalkulacyi pod logarytmiczną z uyumą pracy częſto niezmierney i oſzczędzeniem czaſu drogiego.

4° O przyſtoſowaniu Algebry do Geometryi i nawzajem; á zwłaſzcza uważając Ekwacyi; dwie wielkości zmienne w ſobie zawierających, i linii krzywych Geometrycznych wzgląd do ſiebie wzajemny; naukę mieyſc Geometrycznych, na koniec, konſtrukcyą wſzelkiey Ekwacyi w liniach, za przewodnictwem Newtona, który, wynalazki w tey mierze Kartezyuſza, wyſoko podnioſł.

Georgius Forſter Philoſophiæ & Medicinæ Doctor, Academiarum Cæſareæ Naturæ Curioſorum, & Regiæ Madritenſis, Societatum Regiarum, ſcientiarum Londinenſis & Hafnienſis, Rei agrariæ Cellenſis, Rei agrariæ nec non Antiquariorum quæ Caſſellis ſunt Socius, Regiæ Societati Scientiarum Gottingenſi Literarum commercio conjunctus, Hiſtoriæ naturalis publicus Profeſſor. Univerſæ ſcientiæ naturalis rudimenta, ad filum compendioli proprii inediti, in-

Jerzy Forszter *Filozofii i Medicyny Doktor, Akademii Ceſarſkiey, Madryckiey, takoż Towarzyſtw Królewſkich Londyńſkiego i Hafnieńſkiego, Rolnictwa Cellenſkiego i Antykwaryuſzów w Kaſſel Towarzyſz, jako też Gottyńſkiego Korreſpondent, Hyſtoryi naturalney i Botaniki publiczny Profeſor: Mając dawać Lekcie Hiſtoryi naturalney, całey tey nauki początki w biegu ſzkolnego roku wyłożyć przedſie bierze: używając własnego dzieła dotąd niewydanego. Ponieważ zaś wſzyſtkich*

tra anni Academici curſum abſolvere conabitur; cum autem omnium corporum in tellure obviorum diſtributio, in tria regna naturalia, ſcilicet minerale, vegetabile, & animale, aptiſſimum ordinem prælectionum vel ſponte nobis indigitet: de regno minerali primo loco pertractandum erit, & quidem, non ſolúm ea ratione, ut a corporibus inorganicis, motû & vitâ deſtitutis, ac ſimplici particularum attractione aggregatis, ſenſim ad ſubtilioris fabricæ corpora organica, atq, hæc inter, a vegetabilibus ſimplicioribus, ad animalia, quæ magis compoſita ſunt, tanquam per ſcalam entium adſcendat mens auditoris: ſed etiam ut in recenſendis corporibus naturalibus, aliquam rationem ſervemus anni temporum, hyemeque in eunte, cum natura apud nos quieſcere ſolet, & corpora organica vix ulla vigent in telluris ſuperficie, proficiſcamur a demonſtratione corporum foſſilium, quarum ſpecimina, prælectionibus inſervientia, in promptu ſunt, & in lithophylacio Accademico, vel proprio adſervantur; vernali autem tempore, tranſeamus ad expoſitionem plantarum in campis, ſylvis, hortiſq; jam florentium. Quod ad inſtitutiones mineralogicas adtinet, earum

ciał ziemnych podział na trzy króleſtwa, natury minerów, żywiołów, i zwierząt, naywłaściwſzy wſkazuje porządek Lekcyi; zatym o króleſtwie minerów nayprzód mówić będzie: i dla tego, jużto aby od ciał nie organizowanych ruchu i życia pozbawionych, a przez samą cząſtek attrakcią ſpojonych, nieznacznie do wyżſzego rzędu ciał organizowanych, a z pomiędzy tych, od roślin do Zwierząt, które w ſkładzie ſwym zawilſzemi ſą nad pierwſze, jakby po ſtopniach myśl ſłuchacza poſtępowała: jużto aby w wykładaniu ciał naturalnych, miany był wzgląd na ſame nawet pory roku; zimie, gdy u nas natura odpoczywać zwykła, i kiedy ledwo które ciała organizowane roſną na wierzchu ziemi, dawać będzie Mineralogią, używając do demonſtracyi kollekcyi Gabinetu Akademij, lub ſwojego właſnego: w czaſie zaś wioſennym, Botaniką Lekcie ſwe zaymie, zbierane po polach, laſach, lub ogrodach, i w tę porę już kwitnące demonſtrując rośliny. Przy wykładaniu Mineralogii, nie opuści dać poznać każdego kamienia, soli, kleju, minery metalu, właſności odiſtaczające, na probach zewnątrz ziemi dobytych, one ukazując dokładnie; doda oraz to wſzyſtko, co do tąd wiadomo ieſt, o początku każdego gatunku i

methodus illa erit, ut lapidis, ſalis, bituminis, ac metalli mineræ cuiuslibet, characteres diagnoſtici tradantur,& in ipſis ſpecimiuibus, è terræ viſceribus depromptis perpetuó commonſtrentur; recitentur porro, quæ de ortu cujuſvis ſpeciei, nec non de immutationibus, quibus, in locis natalibus expoſita eſt, huc uſq; innotuerunt: & ultimo loco indicentur producta varia ex iiſdem speciebus arte chemica, metallurgica vel alia elicita & compoſita, eorumq; diverſi uſus ad neceſſitates hominum. His omnibus abſolutis Geographiæ mineralogicæ leviter adumbrandæ navabit operam; enarrabit, quæ circa compagem montium, earumq; ſtrata & fiſſuras à metallicolis explorata ſunt, quasq; vocant, theorias telluris, verbo saltem illuſtrabit. Botanicas demonſtrationes ad ductum Philoſophiæ botanicæ Linnæi inſtituet, eoq; omne impendet ſtudium, quò magis specierum diagnoſis, juxta leges artis, tyronibus illuceſcat, plantarumq; patriarum vires medicæ & uſus æconomici pateant. Præmiſſa claſſificatione animalium: hiſtoriam ſpecierum notatû digniſſimarum, phyſiologiam corporis organici, tum deniq; generationis theorias, compendioſa methodo indicabit.

rozmaitych odmianach, jakim podlegają w żyłach ſwoich, z połączeniem do tego wiadomości, o produktach różnych, z tychże gatunków ſztuką Chemiczną, Metalurgiczną, lub inną wyrabianych i mieſzanych, i o użytku onych na potrzeby Ludzkie. To odbywſzy, do Geografii mineralogiczney przyſtąpi, i niektóre przynaymniey głównieyſze tłumaczyć będzie jey części, nie opuſzczając dodać, co o ſkładzie, warſtach i rozpadlinach gór z doświadczenia maią Mineralogiści. Tu napomknie o teoryach ziemi, i choć po krótce, wytłumaczyć one i objaśnić ſtarać ſię będzie. W Botanicznych demonſtraciach, za przewodnictwem Linneuſza idąc, oto uſiłować ma, żeby Uczniowie jego, do rozpoznania rozmaitości roślin, wedle przepisów ſztuki ułożyli ſię, i w onych, oſobliwie zaś w oyczyſtych, właſności lekarſkich, albo zdatnośći do ekonomicznego użycia dociekali. Nakoniec, w Krolеſtwie zwierzęcym uſtanowiwſzy rozmaite Klaſy, co celnieyſze dokładniey opiſze, naturę ich ſkładu organicznego ukaże, i co do ich rodzaju utrzymania ſłużyć może, nauczy.

Josephus Sartoris Philoſophiæ ac Medicinæ Doctor, Regiæ ſcientiarum Academiæ Taurinenſis Socius, Publicus & Ordinarius Chemiæ Profeſſor: Diebus Lunæ, Mercurii, Veneris & Saturni, lectiones Chemiæ & Pharmaciæ tradet. Præcipua facta, quæ pertinent ad hiſtoriam ſcientiæ cujuslibet, illum latere non debent, qui ejus ſcientiæ ſtudio ſe ſe addicere cupit; præter enim quàm, quod hiſtoria determinat tempus, quo utili aliquo invento ditata ſcientia fuit: id quoque utilitatis adfert, quemadmodum in politicis, quod nempe errores indicando, in quos homines inciderunt, cautiores lectores ad eos vitandos reddat; quamobrem hiſtoriam Chemiæ ante omnia tradet, in qua, illius ortum atque progreſſus oculis subjiciet, generali indicans modo, quid boni, quidve mali in inſignioorum Chemiſtarum libris reperiatur.

Quum Chemia circa inveſtigationem intimæ corporum naturæ verſetur, eaq; aſſequi nequeat, niſi, in principia, quibus ipſa corpora conſtant, reſolvendo: ab elementorum examine incipiet, quæ ultimum diviſionis terminum conſtituunt, ad quem ars pertingere poteſt; quo circa, phlogiſti, ignis atq; caloris natu-

Jozef Sartoris *Filozofii i Medycyny Doktor, Królewſkiey w Turynie Akademii Towarzyſz, publiczny Chemii Profeſſor: w każdy Poniedziałek, Srzodę, Piątek i Sobotę, Lekcye Chemii i Farmacyi dawać będzie. Cokolwiek ſzczegulniey do hiſtoryi jakiey nauki należy, ma być to wiadomym każdemu, ktoby ſię z chęcią do niey przykładać zabierał; Prócz tego bowiem, że Hiſtoria wſkazuje czas, kiedy jakim pożytecznym wynalazkiem nauka zbogacona była, i ten ieſzcze pożytek przynoſi, że, jako i w Polityce, ukazując błędy, w które kiedyś popadli ludzie, czyni czytelników bacznemi w uſtrzeżeniu ſię onych. z Tego powodu od hiſtoryi Chemij pocznie, początek i poſtępowanie oney opowie, nauczy oraz w powſzechności, co w piſmach ſławnieyſzych Chemiſtów błędnego znayduje ſię, albo dobrego.*

Gdy Chemii ieſt celem dociekanie nayſkrytſzey ciał natury, a tego dokazać niezdoła inaczey, chyba rozdzielaiąc na ſame pierwiaſtki z których ſię ſkładają ciała: początkowe zatym Lekcie będą o Elementach ſamych, czyli powſzechnych pierwiaſtkach, które rozdzieleniu, kładą oſtatnią granicę, do jakiey nauka ta pomknąć

ram proprietateſq; exponet, præcipuas, hac in re, philoſophorum opiniones referendo, illamq; indicando, quæ minoribus ſubjacet difficultatibus: aquæ dein chemicas proprietates examinabit, novaq; exponens experimenta, quæ recentiſſime capta sunt ad aquam ex elementorum cenſu expungendam, quantùm ponderis ad novam hanc doctrinam ſtabiliendam ipſa habeant, conſiderabit; tum de áère deq: áériformibus ſubſtantiis, quæ Gaz doctrinam conſtituunt, qua Chemia poſtremis his temporibus tanto cum emolumento ditata fuit, differet: ac demum, de terra generatim diſputabit.

Simpliciorum horum corporum inſtituto examine, ad magis compoſita procedet: ſalinarum nempe subſtantiarum, acidarum primó, deinde alcalinarum, ac poſtremó, ex utrarumq; combinatione exorientium ſalium, qui Neutri vocantur, generales proprietates tradet, atq; hoc neutrorum salium examen, manu veluti ducet ad examen affinitatum Chemicarum, quam doctrinam fuſe exponet, cardo enim quodammodo totius Chemicæ ſcientiæ in ea vertitur.

His veluti primis Chemiæ fun-

ſię może. Wykładać będzie o naturze i własnościach Flogiſtu, ognia i ciepła naturalnego, ſzczególnieyſze w tey mierze Filozofów przywodząc zdania, a to ukazując, które naymniey w ſobie zazawiera trudności; poczym roztrząſnie własności Chemiczne wody, a nowe wykładając doświadczenia, czynione naypóźniey na utrzymanie nauki: że woda do liczby Elementów nie należy, jak wiele mają wagi w tey mierze, rozſądzi. Naſtępnie mówić będzie o powietrzu, i subſtancyach powietrznych, Gazu naukę ſkładających, którą Chemia za naſzych czasów z tak wielkim pożytkiem ieſt zbogacona: na oſtatek, o ziemi w ogulności rzecz mieć będzie.

Roztrząſnąwſzy pilnie te mniey ſkładane ciała, poſtąpi do barziey ſkładanych, to ieſt: do ſubſtancyi ſolnych, i nayprzód kwaśnych, alkalicznych potym, naoſtatek z kombinacyi tych dwóch wynikającey soli, która Nijaką zowie ſię, własności ogulne przełoży. Ta znajomość własności ſolnych ſubſtancyi, niby za rękę prowadzić będzie do poznania związków chemicznych, o których mówić będzie obſzernie, jako o części pryncypalney, ſłużącey za zaſadę całey nauce Chemiczney.

Ten niby fundament założyw-

damen-

damentis positis, ulteriùs progrediens, singula mineralis regni corpora examini chemico subjiciet, eaque in quatuor classes distribuet: terrea videlicet, salina, bituminosa, ac metallica: terras examinaturus, incipiet a calcarea, ejusque diversis speciebus, ponderosa nimirum, ac magnesia, & ipsarum usus tam æconomicos, quàm medicos recensebit: deinde argillaceæ terræ indolem enucleabit, ejusque ampliſſimum usum in multis artibus ostendet; tertio demum loco, siliceæ terræ naturam, ususque tradet,

Salium naturam expositurus, incipiet ab alcalinis, tam fixis, quam volatili: quorum obtinendi, atquè purgandi faciliorem modum proponet, eorumque usus æcònomicos ac medicos; postea ad acida mineralia examinanda transibit; de vitriolico primùm differet, modum, illud obtinendi minoribus sumptibus, exponet, ejus indolem examinabit seperatim primó, ac postea illud combinans cum phlogisto, cum terris, cumque alcalinis salibus; corporum inde nascentium naturam ususq; æconomicos, ac medicos expendet; postea acidum nitrosum solum examinabit, ac varias illius combinationes, cum terris

szy; postąpi daley, a rozmaite ciała z króleſtwa minerów sposobem chemicznym uważając, rozłoży ie na cztery wydziały, to iest: ziemnych, solnych, kleistych, i kruszcowych: roztrząsanie ciał pierwszego wydziału, pocznie od ziemi wapienney, i wielorakich iey gatunków: użytek onych ekonomiczny i medykalny wyswiecaiąc: ziemi gliniastey własności okaże, i jak arcy dobrze do wielu rzemiost służy; naostatek o ziemi krzemienistey, i o zdatności iey mówić będzie.

Mając zaś wykładać naturę różnych soli, pocznie od alkalicznych, stałych i ulotney, do których otrzymania i oczyszczenia łatwy poda sposob, z wymienieniem użytków ekonomicznych, lub medykalnych: przystąpi potym, do nauki o kwasach mineralnych; o witryolicznym nayprzód mówić będzie, oraz o sposobie nabycia iego mnieyszym kosztem: własności jego uważy w samym przez się nayprzód, potym kombinując go z flogistem, z ziemią rozmaitą, i z solami alkalicznemi, a z tey mieszaniny wychodzących ciał własności, oraz użytki ekonomiczne, lub medykalne, ukaże; daley kwas saletrzany czysty examinować będzie, oraz różne mięsza-

& alcalinis subſtantiis: atque ibi Nitri conficiendi methodos referet, illamqué indicabit, quæ ab Academia Pariſina noviſſimè recepta fuit; uſum Nitri in artibus, ac in medicina exponet. Diſcutiet deinde acidum marinum: expoſitis modis illud eliciendi ejuſque naturâ examinatâ, cum terris omnibus & ſalibus alcalinis combinabit, ac neutros exinde ortos ſales, eorum proprietates, uſuſque explanabit, atque preſertim ſalis communis, cujus obtinendi diverſos proceſſus exponet, qui diverſis in regionibus locum obtinent. Acidi Boracis naturam examinabit, eodemque modo, ac cætera memorata acida, cum terris omnibus, atque alcalinis conjunget, hæc connubia expendet, eorumquè uſus. Salium mineralium examini finem imponent experimenta circa acidum ſpathicum capta, tam ſolum, quam cum terris, atq; alcalinis unitum.

Aget deinde de bituminoſis subſtantiis, quæ vel a ſubterraneis ignibus originem ducunt, quemadmodum ſulphur, quod in locis vulcanicis plerumq; reperitur, vel ex interioribus

niny iego z ziemią rozmaitą, i z alkalicznemi ſubſtancyami. Tu mając mieyſce mówić o ſpoſobach robienia Saletry, poda ten, który od Akademij Paryſkiey przyjętym był: użytki także iey wrzemioſłach i medycynie wymieni. Nauka o kwaſie morſkim poſledniey naſtąpi, a po ukazaniu ſpoſobów robienia jego, i należytym roztrząśnieniu natury, z rozmaitą ziemią i ſolami alkalicznemi kombinować go będzie: a nijakie z tąd wynikłe ſole wytłumaczy, nauczając ony.h właſności i rozmaitych użytków; mianowicie zaś ſoli poſpolitey, którey robienia ſpoſoby różne poda, jakie ſię w rozmaitych krajach używaią. Kwaſu boraxowego naturę opiſze, i tymże ſpoſobem jak kwaſy inſze, z różną ziemią i alkalicznemi ſolami mieſzać będzie, zaſtanawiaiąc ſię nad rozmaitą ich kombinacią, i użytkami. Traktat ten, o ſolach mineralnych, kończyć będą doświadczenia z kwaſem ſzpatowym, mające ſię czynić, już to bez zmieſzania, już to z przymieſzaniem rozmaitey ziemi i ſoli.

Naſtąpi potym nauka o ſubſtancyach kleiſtych, biorących początek, albo od podziemnych ogniów, jako to: Siarka, która ſię nayduje częſtokroć na mieyſcach wolkanu bliſkich: także o ſubſtan-

tellu-

telluris penetralibus effodiuntur, cujuſmodi ſunt: Ambra, bitumen Judaicum, Gagas, carbo foſſilis &c. eorum originem ope chemicæ analyſis indagabit, nec non diverſos uſus tam in artibus, quam in medicina exponet.

Tandem ad metallicarum subſtantiarum examen procedet, earumque generalibus proprietatibus expoſitis, aget de venarum metallicarum excoquendarum præparatione: de ratione illarum excoquendarum in fornacibus vulgaribus, & concameratis: de machinis, quibus ventus in fornaces inſpiratur: de purgatione & ſecretione metallorum, deque optima rei metallicæ gerendæ ratione: quæ omnia ſimul ſumpta, metallurgicam artem conſtituunt. Generalibus his metallurgicis notionibus præmiſſis, fuſiús adhuc artificia exponet, quibus ſingulæ venæ metallicæ eliquantur, purificanturq; ubi ſingulorum metallorum proprietates ſeorſim expendet, modumque quo ſe ſe gerunt, cum inter ſe mixta ſunt, vel cum acidis diverſis, atque alcalinis; quumque ex aliquibus metallicis ſubſtantiis multa, ac magnæ virtutis remedia parentur, præſertim ex Mercurio atque Antimonio; præter æconomicas metallorum,

cyach wykopujących ſię z ziemi, jako to: Ambra, kley Hebrayſki, Gagas, &c. tych ſkładu dochodzić będzie przez chimiczną analizę, oraz użytki onych rozmaite ekonomiczne i medykalne opowie.

Na oſtatek, uda ſię do ſubſtancyi metallicznych, których własności poſpolite wyłożywſzy, przyſtąpi do nauki o przygotowaniu żył metallicznych do topienia, ukazując ſpoſob topienia onych w piecach poſpolitych, i miſternieyſzych, z potrzebną inſtrukcyą o maſzynach na dodawanie wiatru piecom: o czyſzczeniu i o oddzielaniu metallów, oraz o należytym w tey mierze obeyściu ſię; co wſzyſtko razem wzięte, ſtanowi naukę osóbną Metallurgii: którey te powſzechne początkowe, przełożywſzy reguły, obſzerniey poda ſpoſoby, jakiemi każda żyła kruſzcowa topiona, i oczyſzczana być może: przydaiąc do tego naukę, o własnościach każdego ſzczegulnie kruſzca, i o ſpoſobie, jakim ſię one, albo z ſobą, albo z kwaſami alkalicznemi łączą. Ponieważ zaś z niektórych metallicznych ſubſtancyi, wiele i nader ſkuteczne lekarſtwa robią ſię, a mianowicie z Merkuryuſzu i Antymonium, zatym prócz tych preparacyi metallów i półmetalów,

atque ſemi-metallorum præparationes, uſuſq; de iis quoque aget, quæ in officinis pharmaceuticis proſtant, ac medicæ arti auxilium aliquod præbent: cautelas tradens, quibus ægrotantibus a prudenti medico exhiberi debent, ut proſint, non verò ledant.

Quum aquæ medicatæ optimos, in chronicis preſertim morbis, perſæpe edant effectus, proptereaque valde interſit, ea, quæ recondunt corpora, probe noſcere: earum examen & modus illas arte parandi, ubi naturales deſunt, appendicem regni mineralis conſtituent: probe namquè ipſarum naturam perſpicere nemo poteſt, niſi in regni mineralis ſcientia egregiè ſit verſatus.

Sepoſitis proprietatibus corporum regni mineralis, gradum faciet ad examinanda organica corpora, incipietq; á vegetantibus, utpote, quorum fabrica ſimplicior eſt illâ animalium. Initium Itaque ſumet ab examine ſuccorum aquoſorum communium plantarum; aget dein de extractivis vegetantium partibus, dequè extracto-reſinoſis: differet poſtea de ſalibus eſſentialibus; deinde de ſuccis illis propriis, qui ſaccharati vocantur.

które ekonomicznemu ſłużą używaniu: o tych nawet mówić będzie, które w Aptekach mieyſce mają, i lekarſkiey nauce jakąś pomoc czynią: daiąc przeſtrogi, jakiego gatunku chorym od roſtropnego medyka mają być dawane, aby pomógły, nie zaś zaſzkodziły.

Ponieważ wody medykalne, przedziwne częſtokroć czynią ſkutki w chorobach, oſobliwie chronicznych, przeto należy nieodbicie poznać te ciała, z któremi one ſą zmieſzane: uwaga nad niemi, i ſztuka onych robienia, ſkoro na naturalnych ſchodzi, będzie zamknieńciem traktatu króleſtwa minerów: nikt albowiem niemoże doſkonale poznać onych naturę, ſkoro w nauce mineralogiczney niebędzie doſkonale wyćwiczony.

Po wyłożeniu właſności ciał króleſtwa minerów, przeydzie do roztrząsania ciał organizowanych, poczynaiąc od ziół i roślin, których ſkład ieſt proſtſzy niżeli zwierząt: uwagi pierwſze będą nad ſokami wodniſtemi roślin poſpolitych; poſledniey ſze o częściach przez extrakt dobywać ſię mogących; dalſze o extrakto-żywicznych, o ſolach iſtotnych, i ſokach im właściwych, które cukrowemi zowią. Gummy i śluzy potym, oraz z innemi ży-

Gum-

Gummi poſtea ac mucilagines examinabit, ac partem vegeto-animalem triticeorum ſeminum; de oleis ſermonem habebit ungvinoſis, concretis, eſſentialibus, atque ibi de Camphora fuſè differet: poſtea de ſpiritu rectore, deque reſinis multiplicibus, atque gummi reſinoſis ſubſtantiis, de terreis primò ac deinde de coloratis plantarum faculis aget: quo in loco, de illis inter has poſtremas, quæ tinctoriæ arti inſerviunt, earumque parandi ratione, analiſi inſtituta vegetantium, ope menſtruorum ſolventium, ad illam progredietur, quæ ope ignis immediatè illis appliciti fit, exempla in medium adferrens e diverſis vegetantibus ſumpta, quorum characteres chemici diverſi inter ſe ſunt.

Poſtquam examinaverit vegetantia, quemadmodum a natura nobis ſponte exhibentur: mutationes illas conſiderabit, quas in diverſis circumſtantiis ſubeunt, quæque ab ipſorum natura omnino dependent, fermentationem nimirum magnam, illud naturæ inſtrumentum, cujus ope deſtruuntur organica corpora, aliaq; vitam obtinent: tres diverſas fermentationis ſpecies, vel ſi mavis, gradus, ſeorſim examinabit, atquè uniuſcujuſque pro-

wioło-Zwierzęcemi częściami, materyą lekcyi będą: oleje także rozlicznego gatunku i denominacyi, z dodatkiem obſzernym o kamforze, o ſpirituſie, o żywicach wielorakich, i gumo-żywicznych ſubſtancyach, ziemnych, poſledniey o kolorowych roślin ſokach: ſzczegulniey zaſtanowi ſię nad temi, które farbierſkiey ſztuce ſłużą, gdzie poda rozmaite inſtrukcye chemicznego z niemi obeyścia ſię i preparacyi, które iuż to przez menſtrua, już to przez ogień dzieją ſię, czyniąc doświadczenia na ziołach i roślinach, zgoła między ſobą różniących ſię co do charakterów chymicznych.

Uważywſzy pilnie żywioły w takim ſtanie, w jakim ie ſama nam wydaje natura, zaſtanawiając ſię nad odmianami temi, które w różnych wydarzaią ſię okolicznościach, i które od ſamey onychże natury zawiſły, jako to: fermentacia, owo dzielne natury narzędzie, za któregą pomocą, niſzczą ſię organizowane ciała iedne, a drugie życię biorą. W Tym mieyſcu wykładać będzie trzy różne fermentacyi gatunki, czyli ſtopnie, i każdey z oſobna

ducta. Sic incipiet a ſpirituoſa, regulas tradens, quibus ipſa regi debet, in præparatione diverſorum liquorum ſpirituoſorum, ceu vini, cereviſiæ &c. Spiritum ardentem ex ipſis eliciet, ejuſque modum ſe ſe habendi cum omnibus mineralis atque vegetabilis regni corporibus expendet: ubi de aquis diſtillatis, ſpirituoſis, deque tincturis, quæ in officinis pharmaceuticis parari ſolent, ad medicos uſus, differet, nec ſilentio præteribit, vernices ſiccativos, uti vocant, qui vini ſpiritu, & reſinis quibuſdam præparantur, ad uſus æconomicos: aliud dein fermentationis ſpirituoſæ productum, tartarum nempe, ad examen revocabit, ejuſque multiplices præparationes in uſus medicos: fermentationem acidam poſtea examinabit, modum, quo acetum ſe ſe gerit cum corporibus regni mineralis, ac vegetabilis, ac varias pharmaceuticas compoſitiones, quæ ope aceti fiunt, earumque in medica praxi uſum edocebit: Brevis tandem de putrida fermentatione ſermo, vegetabilium ſubſtantiarum examini finem imponet: ad calcem verò hujus tractatûs, edocebit modum conficiendi ſaponem, qui apud artifices in uſu eſt: dein parabit ſapones

ſkutki. Pocznie nayprzód o ſpiritusowey, podając reguły, jak ſię z nią obchodzić w robieniu różnych likworów ſpiritusowych, jakoto wina, piwa &c. Spiritus zapalny z nich wyprowadzi, i o zgadzaniu ſię iego rozmaitym, ze wſzyſtkiemi ciałami króleſtwa minerów i żywiołów nauczy; mówiąc o wodach dyſtyllowanych, ſpiritusowych, i o tynkturach, jakie w Aptekach robić ſię zwykły do potrzeb medykalnych: nieopuści namienić nieco o lakierach, ſuſzących, do ktorych ſpiritus winny, i niektóre żywice wchodzą; po czym zaſtanowi ſię nad innym fermentacyi ſpirituſowey produktem; to ieſt tartarum, *i nad rozmaitemi jego preparacyami w medycynie; poſlednie mówić będzie o fermentacyi kwaśney, ucząc: jak ſię zgadza ocet z ciałami króleſtwa minerów, i żywiołów: jak rozmaite apteczne mieſzaniny, za pomocą octu robią ſię, i jaki ieſt onych w medycynie użytek. Zakończy ten traktat nauką o fermentacyi gniłey, i podaniem różnych sposobów robienia rozmaitych gatunków mydła, już to w ekonomice, jużto w medycynie potrzebnych.*

aci-

acidos, atq; *Starkejanum*, quia medicis adhibentur, eorumque usus in morbis ostendet.

Tandem ad compositioris fabricæ in rerum natura corpora, nimirum ad animalia examinanda proficiscetur, sanguinem primo loco chæmicæ analysi subjiciet, ejusque diversas componentes partes, ceu lympham, ac partem fibrosam: lactis postea examen instituet, acidum ex illo educens, a *Scheele* mox inventum; dein adipem examinabit, acidum quoque ex illo eliciens, a *Crell* postremis his temporibus, repertum: ac postea bilem & calculos biliares; inter liquores animales, urinæ examen, ultimum locum tenebit: ubi de sale microcosmico a *Margraf* invento, atque de acido perlato, a *Proust* recens detecto aget: phosphori *Kunkeliani* processum exhibebit, qui ex urina extrahitur, atque acidi phosphorici proprietates examinabit. Stercoris humani examen instituet, ubi de phosphoro *Hombergii* verba faciet. Partes molles animalium, uti ligamenta, tendines, membranas, musculos, cartilagines, examini chemico subjiciet, ut principia nudet, quibus ipsa constant: ac finem regno animali imponet, solidarum partium, id est, ossium exa-

Nakoniec przystąpi do roztrząsania ciał zwierzęcych w składzie swoim zawilszych; Chymicznym sposobem, nayprzód krew uważy, i jey wielorakie składające części, także limfę i części fibrowe: daley zastanowi się nad mlekiem, i kwas z niego wyprowadzi od Scheela *wynaleziony, a traktuiąc o tłustości, podobnie kwas z niey odłączy przez* Crela *w ostatnich tych czasiech odkryty, zdodaniem potrzebnych wiadomości, o żółci i iey kamieniu; traktat o częściach płynnych Zwierzęcych, zamknie wiadomością o urynie, daiąc tam naukę o soli, mikrokozmiczney przez* Margrafa *odkrytey, i o kwasie przez* Proust *wynalezionym: tudzież o Fosforzę* Kunkeliana, *który się z uryny robi, i o własnościach kwasu Fosforycznego: a gdy o ludzkim odmiocie mówić będzie, wraz o Fosforzę* Homberga *namienić nie opuści. Następnie części miękkie zwierzęce, jako to: wiązy, ściągacze, Plewki, Muszkuły, Chrząstki, pod examen Chymiczny wezmie, dla odkrycia pierwiastkowych principiow, z których się one rodzą: i cały ten traktat króleſtwa zwierzęcego, zamknie roztrząśnieniem miąż-*

men, e quibus phoſphorum educet, methodum *a Scheele* paucis abhinc annis inventam ſequens; omnium autem animalium partium uſus æconomicos, ac quæ medicis uſibus deſtinantur, præparationes, ſuo loco exponet: exprimentis tanquam neceſſario fulcro, quo ſubducto ſcientia tota manca & clauda evadit, prælectiones hucuſque memoratæ innitentur.

Andreas Strzecki, S. Theologiæ Doctor, Collegii Phyſici Præſes, Canonicus Livonienſis, Regius Aſtronomus, & Aſtronomiæ publicus Profeſſor: In lectionibus ſuis, quovis Die Lunæ, Mercurij, & Veneris inſtituendis, eum tenebit ordinem, qui diſcipulorum utilitati, capacitatis eorundem habita ratione, magis accommodatus videbitur. Initio præmittet Trigonometriam Sphæricam, cum doctrina de Sphæra: quibus adjunget ſuccinctam theoriam & praxim Gnomenicæ; ubi vero horum elementarium tractatuum notitiâ innitiatos viderit diſcipulos: ad ipſam Aſtronomiam gradum faciet, in qua tradenda methodum problematicam cæteris præferens, ſuæ ſcholæ magis convenientem, ſingula capita, quibus univerſæ A-

ſzych części, to ieſt kości, wyprowadzając z nich Fosfor, wedle sposobu niedawno od Scheela *wynalezionego, oraz wſzyſtkich zwirzęcych części preparacye, ekonomicznym lub medycznym potrzebom ſłużące, na ſwoim mieyſcu wyłoży: wſzyſtkie wzmienione traktaty, i całą naukę ſwoję, jako na gruncie jakim, na doświadczeniach zasadzając, bez których ſłabą i niedoſtateczną całe byłaby.*

Andrzey Strzecki, *S. Teologii Dóktor, Collegii Phyſici Prezydent, Kanonik Inſtantſki, Aſtronom J. K. Mci, i Aſtronomii publiczny Profeſsor. Lekcye ſwoje w każdy Poniedziałek, Srzodę, i Piątek dawać ſię maiące, tym, ułoży porządkiem, jaki do pożytku Uczniów, ze względem na ich zdatność naylepiey przypadać będzie. Na ſamym początku da Trigonometrią ſferyczną, z nauką o ſferze, przyłączając, do nich krótką teoryą, i praktykę Gnomoniczną; ſkoro uczniowie w tych pierwiaſtkowych traktatach zdatność ſwoję ukażą, poſtąpi do samey Aſtronomij: w dawaniu którey ſposób problematyczny, z doświatczenia, nad inne przenoſząc, wſzyſtkie rozdziały, któremi ſię zupełnie tey nauki principia obeymują, chcąc one jaśnieyſzemi, jakoteż do zrozu-*

ſtro-

ſtronomiæ principia continentur, quò magis clara, intelligibilia & memoratu facilia reddat, in problematum ſeriem ita ordinabit: ut á humilioribus, ſeu intellectu facilibus, ad difficiliora et ardua, per quosdam quaſi gradus, diſcentium conatus eluctetur. Ideo primò venient problemata, quæ ad deſcriptionem univerſi ſyſtematis mundani generatim, & ſingillatim, quæ ad motum Planetarum eorumq; periodos pertinent: his subſequentur alia, quorum ſolutio per trigonometriam solam, ſphæramque abſolvitur; poſt illa, quæ elementarem Aſtronomiæ partem continent, ab obſervationibus dependentem: ultimum tenebunt locum, & quaſi agmen claudent problemata, ad Theoriam Planetarum primariorum relata.

mienia i zatrzymania w pamięci łatwieyſzemi uczynić, na problemata tak rozłoży, iżby nieznacznym od niżſzych i łatwieyſzych, do wyżſzych i trudnieyſzych poſtępkiem, uſiłowaniu uczniów dopomagał. I dla tego w pierwſzych problemátach da ſię powſzechne opiſanie Swiata, i ſzczegulnych jego części, tudzież obrótu peryodycznego Planet; po tych naſtąpią inne, których rozwiązanie dzieje ſię przez ſamą Sferę, albo Trygonometryą ſferyczną; daley te, w których ſię Elementarna część Aſtronomii, na obſerwacyach zaſadzona, zawiera: oſtatecznie pòydą owe, w których ſię, pryncypalnych Planet Teorya zamyka.

Josephus Langmajer Philoſophiæ & Medicinæ Doctor, Pathologiæ, Materiæ Medicæ, & Praxeos Profeſſor Publicus; Tertio hoc, quem auſpicabitur, prælectionum ſuarum curſu, eaſdem primùm, quas jam per biennium tractaverat, magni Bòerhavii inſtitutiones Pathologicas breviter in memoriam revocabit; tum verò Therapeuticæ ut cum maximè inhærebit, in qua, ordinatis primùm ad syſtema,

Józee Langmajer, *Filozofii i Medycyny Doktor, Patologii, materyi Medyczney i Praktyki Publiczny Profeſsor; Rozpoczynaiąc trzeci kurs lekcyi ſwoich; na ſamym ich wſtępie, też ſame W. Boerhawego Patologiczne inſtytucye, które przez lat dwie wykładał, krótko uczniom swoim ponowi i przypomni: całą potym uſilność ſwoję obróci do Terapeutyki, w którey uſzykowawſzy nayprzód ſyſtematycznym porząd-*

morbis, causas singuli, seorsim rimabitur, & ad erutam quamq; adaptando curationem, Hippocratica simplicitate, medendi methodum demonstraturus est. Hac ratione elucescet, uti pro ratione causæ, singulus quisq; morbus variam sæpe, imo oppositam sibi curationem postulet: ita unam eandemq; semel adoptatam methodum medendi, in pluribus diversis, aut omni plane morborum genere, nunquam posse convenire; seu quod idem est: nec medicinam, nec medendi methodum dari posse universalem: sed omnem in curando felicitatem, a non interrupto studio, & consummato judicio practico dependere. Primum horum est, quod Auditoribus sufficienter commendari nequit; alterum largientur tempus, & exercitium.

Pro feliciore captu, & majori emolumento, materia Medica, applicata eidem Therapeuticæ interseretur: Jam verò Lectiones suas instituet, quovis die Lunæ, Mercurii, Veneris & Saturni horis matutinis.

Stephanus Bisio Philosophiæ & Medicinæ Doctor, Regis Poloniarum Medicus & Consiliarius, Physiologiæ & Anatomiæ Publicus Professor, Diebus Lu-

kiem wszystkie choroby, przyczyn onych dochodzić i jaka każdey kuracya ma służyć, lub leczenia sposób, prostą i jasną demonstracyą decydować będzie; co wiele do objaśnienia uczniów posłuży: w tey prawdzie, że jak taż sama częstokroć choroba, dla różnicy przyczyn, różney, owszem przeciwney, potrzebuje kuracyi: tak nigdy ieden jaki ulubiony kuracyi sposób, służyć nie może wielom różnym, ani wszystkim chorobom; albo, co na toż samo wychodzi, że niemasz ani lekarstwa, ani sposobu leczenia powszechnego: ale całe w leczeniu powodzenie zależy, nayprzód od ustawicznego w tey sztuce ćwiczenia się, potym od praktycznego zdania; do pierwszego, każdy z uczniów z przekonania brać się powinien, drugie z czasem i doświadczeniem przyidzie.

Dla łatwieyszego pojęcia i większego Uczniów pożytku, przyłączy materią Medyczną, stosując onę do Terapeutyki. Lekcye zaś swoje dawać będzie w każdy Poniedziałek, Srzodę, Piątek, i Sobotę zrana.

Stefan Bizyo *Filozofii i Medycyny Doktor, Medyk i Konsyliarz J. K. Mci, Fisiologii i Anatomii publiczny Profesor. w Poniedziałek, Srzodę, Piątek i So-*

næ, Mercurii, Veneris, & Saturni horis matutinis, in theatro Anatomico Vilnenſi Lectiones suas Anatomicas & Phyſiologicas inſtituet. Laurentii Heiſteri *Anatomicum compendium* ad Anatomiam tradendam: & *Primas lineas Physiologicas* Alberti Halleri a Weisberg emendatas & auctas, ad Phyſiologiam explanandam, in suis prælectionibus ſequi ſtatuit, & imitari ſtudebit; Quamobrem ſeriò monet & hortatur, ut horum præſertim ſcriptorum, Anatomicos & Phyſiologicos labores domi perlegant diſcipuli, tum maximè, cùm Profeſſor Anatomiam vel Phyſiologiam publicè ipſos docebit.

Prælectionum ordo, & Methodus eas tradendi eadem omnino erunt Profeſſori, ac in Proſpectu anni nuper elapſi ſatis diffuſè deſcripta: quem ordinem, ac methodum religiosè tenuit tenebitque tamdiu, donec meliora ipſi occurrant.

Expoſitæ nuper lectionum materiæ non habet quid addat, niſi ea quæ ex recentiſſimis libris excerpſerit, vel quæ ipſe continua meditione & praxi didicerit: hæc autem omnia auditoribus ſuis candidè, ſine ſuco & invidia, ubi ſe ſe idonea obtule-

botę, zrana, w Sali Anatomiczney, Lekcye Anatomii i Fizyologii dawać będzie. W wykładaniu pierwſzey, używać i naśladować poſtanowił, dzieła Heiſtera *pod tytułem* Compendium Anatomicum: *a w drugiey, dzieła* Hallera, Primæ lineæ Phyſiologicæ *przez P.* Wizberg *poprawionego i pomnożonego. Dla czego, mocno życzy i zaleca, aby wzmienionych Autorów piſma Anatomiczne i Fizyologiczne, z uwgą i pilnością od uczniów czytane były, zwłaſzcza kiedy na Publicznych lekcyach wykładane będą.*

Porządek lekcyi, i dawania onych sposòb, zachowany będzie tenże ſam, jaki w układzie lekcyi na rok przeſzły dość ſzeroko był przełożony, i bez odmiany do tąd zachować go ma, pùkiby co lepſzego z czaſem w tey mierze niedoſtrzegł.

Do wymienionych na lekcye materyi, nic niema coby dodać, chyba to, coby ſię mu naleść w naynowſzych piſmach nadarzyło, albo coby ſamemu doświadczenie i pilna uwaga podać mogły. A to wſzyſtko uczniom ſwoim ſzczèrze i z chęcią objawi, naymniey-

rit occaſio, lubens communicare feſtinabit.

Jacobus Briotet Chirurg: Emerit: in Academia Chirurg: Pariſ: Publicus Anatomiæ Demonſtrator & Ordinarius operationum Chirurgicarum Profeſſor: ineunte hyeme diebusq; deſignatis, completum curſum operationum Chirurgicarum explanaturus, inchoabit a theoria cujuslibet morbi speciatim, indicando peculiares curandi methodos, juxta sententiam optimorum hac in re Authorum. Huic præliminari tractatui, adjunget alium, de regulis in qualibet operatione Chirurgica obſervandis, quæ vel ad apparatum, vel ad ipſam praxim, vel ad ea, quæ praxim conſequuntur, pertinere poſſunt.

Quibus abſolutis: poſt ſuccinctam narrationem de origine & progreſſu Chirurgiæ, ſubſequetur ſectio, quæ quinque continebit ſpecialiora capita: de *Syntheſi* scilicet, quæ unit id quod eſt diviſum: de *Diereſi* alterum, quæ dividit, quod eſt non naturaliter unitum: tertium de *Exereſi*, quæ excludit corpora heterogenea & partes superfluas in corpore humano: quartum de *Protheſi*, quæ addit cor-

ſzey, jakie ſię mu podadzą, okoliczności nieopuſzczając, do należytego onych objaśnienia.

Jakub Briotet *Chirurg wyſłużony, w Akademij Chir: Paryſkiey, Demonſtrator Anatomij i Profeſsor operacyi Chirurgicznych; we dni lekcyom wyznaczone, czaſu zimy, przedſię biorąc zupełny kurs operacyi Chirurgicznych, rozpocznie go od wykładu teoryi każdey choroby w ſzczegulności, i ukaże ſpoſoby leczenia onych, przywodząc zdania naylepſzych w tey nauce Autorów. Po tym traktacie początkowym naſtąpi drugi: o regułach, które w każdey operacyi chirurgiczney, takoż przed nią i po niey, zachować ſię powinne.*

Tę materyą zakończywſzy, da krótką hiſtoryczną wiadomość o początkach i wzroście Chirurgii: po którey, przyſtąpi do piąciu głównieyſzych części, na które Chirurgia dzieli ſię poſpolicie: jakie są, Syntheſis, *która łączy co ſię rozdzieliło:* Dieresis, *która rozdziela, coſię nienaturalnie łączy:* Exereſis, *która wyimuje części dzikie i przybyłe w ciele ludzkim:* Protheſis, *która dodaje co ciału braknie:* Taxis *naoſtatek, ucząca*

pori

pori id, quod illi deficit; quintum denique de *Taxi*, quæ docet introductionem partium internarum i ſua loca, è quibus fuerant dimotæ, ſicuti Herniæ &c. Ab his gradum faciet ad tractatum de vulneribus primò generatim, dein ſpeciatim de eorum varietate: tandem de cauſis & medicamentis adhibendis, nec non de modo unionis: uti de faſciis, de ſuturis &c.

Pro ulterioribus verò lectionibus sequentia aſſumit capita.

Primo, de morbis externis capitis, de tumoribus ſcilicet infantum, quibuscum ji naſcuntur; de Hydrocefale, & diſunione oſſium cranji; de vulneribus, contuſionibus; de variis extravaſationibus, ſub & ſupra Aponevroſim muſculorum frontalium & occipitalium, sub dura matre, ſupra cerebrum; de illius commotione, repercuſſione; de fracturis ſimplicibus & complicatis & de applicatione Trepani.

2do. De morbis Palpebrarum; de Hydropiſi, Paraliſi, Tritiaſi, ſeu duplici ordinæ ciliorum; de inverſione palpebrarum; de ophtalmia ſicca inflammatoria; de ulceribus corneæ; de contuſionibus oculorum; de exitu humoris cryſtallini; de variis speciebus catharactæ; de o-

wprowadzać części wnętrzne, które ze ſwojego wychodzą mieyſca, jako n. p. *ruptury. Po wyłożeniu namienionych dopiero części Chirurgii, przyſtąpi do nauki o ranach w ogólności nayprzód, a potym w ſzczegulności o ich gatunkach i przyczynach; o ſpoſobach leczenia i łączenia ran; takoż o bandażach, ſzwach &c.*

W czaſie dalſzym lekcye naſtępne będzie dawał.

Naprzód *O chorobach zewnętrznych głowy, o nabrzmiałościach głowy niemowląt, o puchlinie i rozwieraniu ſię czaſzki, o ranach, ſtłuczeniach; o różnych extrawazacyach pod, i nad złączeniem ſię* (Aponevroſis:) *muſzkułów ciemieniſtych, i od tyłu głowy idących, pod błąką nad mozgową i na mozgu ſamym: o mozgowym wzruſzeniu, o złamaniu rozmaitym, oraz o ſpoſobie użycia Trepanu,*

2do. *O chorobach powieków, o puchlinie, paraliżu; o rozdwojeniu ſię i zawróceniu ſię onych; o Oftalmii ſuchey zapaloney, o wrzodkach błonki zwaney Cornea, o ſtłuczeniu oczu, o wypływaniu humoru kryſztalowego, o rozmaitych gatunkach katarakty i operacyach oney; na koniec o fiſtule łzawey*

peratione illius, de fiſtula denique lachrimali.

3tio. De morbis naſi; de foſſis nasalibus; de ulceribus; de Hemorrhagia; de excreſcentiis polypoſis, illarum speciebus, & de modo uſitatiſſimo curandi.

4to. De morbis oris, labiorum; de ulceribus carcinomatoſis; de extirpatione, de labio leporino natali, aut accidentali: de ulceribus fungoſis gingivarum; de inflammatiône palati; de uvula, glandulis amygdalis, & tonſillis; de eſquinantia inflammatoria aut humorali, & de operatione. *Bronchotomiæ.*

5to. De morbis mammarum; de depoſitione lactis poſt partum; de abſceſſu; de ulceribus, contuſionibus, obſtructionibus glandularum; de cancro occulto & aperto, illiuſq; extirpatione; de vulneribus pectus penetrantibus, cum læſione partium internarum; de variis extravaſationibus, & de operatione *Empiematis.*

6to. De vulneribus imi ventris penetrantibus in cavitatem, aut non; de iis quæ contingunt cum, aut ſine læſione: cum, aut ſine exitu partium internarum. *De operatione Cæsariana*, & de *Gaſtroraphia*; de variis effuſionibus; de Hydropiſi generatim; de *Aſcite* in ſpecie & de *Para-*

3tio. *O chorobach nosa; o jamkach nozdrzowych, o wrzodach, krwotoku, naroſtkach polipiaſtych, onych gatunku, i ſpoſobie nayużywańſzym leczenia.*

4to. *O chorobach uſt, warg; o wrzodach karcynomatycznych i wygubieniu onych, o rozdwojeniu warg naturalnym i przypadkowym, o wrzodach grzybkowatych na dziąſłach, o zapaleniu błonki podniebienia i. t. d. o Skwinancyi na reſzte dwojakiey, i o operacyi Bronchotomia zwaney.*

5to: *O chorobach pierſi niewieścich, o zſiadaniu ſię mleka po porodzeniu, i wylewie; o wrzodach, ſtłuczeniach, zatkaniu gruczołów, o raku taynym i wyraźnym, i o wygojeniu onego; o wrzodach do wnętrza pierſi ſięgaiących, z zepſuciem części wnętrznych; o różnych extrawazacyach i o Operacyi* Empiematyczney.

6to. *O ranach niżſzego żołądka, które przechodzą, lub nie, do środka onego; które są z naruſzeniem, lub bez naruſzenia: z wyiściem, lub bez wyiścia części wnętrznych. O operacyi* Cezaryana *zwaney, i Gaſtrorafii, czyli ſzwach-brzucha; o rozmaitych rozlaniach krwie, humorów, lub ropy; o pu-*

cen-

centheſi; de Herniis in genere, quæ nomina potiuntur, quibus ex viſceribus formantur, in quibus locis apparent, quæ earum ſigna, cauſæ, effectus & modus tractandi, deq; operatione *Bubonocele* dicta.

7mo. De morbis viarum urinæ; de Diſuria, Stranguria, Iſchuria; de calculo renum & veſicæ; de Cateriſmo; de operatione Lythotomiæ; de diverſis modis operandi uſitatiſſimis tam antiquorum, quam modernorum, de Phymoſi, Paraphymoſi; de fiſtula completa & incompleta ani.

8vo. De Anevriſmate in genere in arcu aortæ, in ſpecie de anevriſmate brachii; de vulneribus ab ictu armorum; de gangrena ſicca & humida, & de ſphacello; de diverſa methodo amputationis; de Pancretia; de faſcijs & apparatu uſitatiſſimo in qualibet operatione.

9no. Denique de extirpatione glandularum, & variis tumoribus, habita ratione voluminis earum, materiæ, & ſitûs ſupra truncos arteriarum ſpeciatim, aut ad majores nervos & tendi-

chlinie w powſzechności, a ſzczegulnie o wodney puchlinie brzucha, i o operacyi pompowania, parasentheſis *zwaney: o rupturach ogulnie, o rozmaitych onych nazwiſkach, gatunkach, mieyſcach, znakach, przyczynach, ſkutkach, i ſpoſobie leczenia: naoſtatek o operacyi* Bubonocele zwaney.

7mo: *O chorobach kanałów urynnych*; o Dizuryi, Stanguryi. i Jzuryi; *o kamieniu nerkowym i pęcherzowym; o* Kateteryzmie, *operacyi* Litotomiczney, *i rozmaitych ſpoſobach obeyścia ſię w tey mierze: wedle różnych Autorów dawnych i teraznieyſzych, o* Fimozie, Parafimozie; *o fiſtule odchodowey zupełney i niezupełney.*

8vo. *O* Anewryzmie *w powſzechności w zachyleniu aorty, a w ſzczegulnaści o anewryzmie ramienia: o ranach od broni ogniſtey: o gangrenie* suchey *i wilgotney; o ogniu piekielnym, i o różnym ſpoſobie ucinania części zarażonych; o zanogcicy; na reſztę o bandażach i przygotowaniu nayużywańſzym w każdey operacyi.*

9no. *O wyrznięciu gruczołów, różnych narośli, względnie na wielkość onych, materyą, mieyſce, zwłaſzcza ieśli są na wielkich jakich kanałach, albo bliſkie grubſzych nerwów, lub*

nes: quæ positiones, exigunt ut plurimûm dexteritatem operatoris; De Cauteriis ultimò & setaceis, deque vario modo inoculisationis variolarum.

Nicolaus Regnier S. R. Majestatis Consiliarius Academiæ Chirurg: Reg: Paris: Coresspond: Chirurgiæ Theoreticæ & artis obstetriciæ Publicus Professor: Data descriptione & historia morborum, qui objectum Chirurgiæ constituunt, tractabit primò de vulneribus in genere, & in specie: de hemorragia tandem; de dolore & tensione nervorum; de contusionibus, fracturis &c. Tractatû de vulneribus absoluto, transibit ad tractatum de ulceribus, daturus accuratam descriptionem, unâ cum methodo maxime usitata, illa tractandi: interserendo observationes & animadversiones ad diversa capita relatas, ex scriptis celeberrimorum authorum excerptas, atque captui auditorum accomodatas.

Lectiones suas de morbis Chirurgicis instituet, diebus Lunæ Martis & Jovis, ab instauratione studiorum Academicorum, ad usque Mensis Aprilis initium; a quo tempore, ad ferias usque, artis obstetriciæ lectionibus vacabit. sequentem observa do

ściągaczów: te albowiem położenia, wyciągają wielkiey ostrożności i zręczności Chirurga. Zakończy kurs nauką o kauteryach, i zawłókach, oraz o rozmaitym sposobie szczepienia ospy.

Mikołay Regnier *Konsyliarz J. K. Mci, Akademii Królewskiey Chirurgiczney w Paryżu Korrespondent, Theoryczney Chirurgii i sztuki położniczey publiczny Nauczyciel: pocznie od opisania i Historyi dokładney chorób Chirurgicznych; po czym, o ranach w powszechności mówić będzie, i o każdym gatunku szczegulnie, z dodatkiem o Hemorragii, bolu, i natężeniu nerwów; o stłuczeniach, śiniznach, złamaniach, i. t. d. Posledniey traktować będzie o wrzodach, dając dostateczną onych znajomość, i sposób nayużywańszy leczenia; przyłączy ściągające się do tego wszystkie uwagi i obserwacye, wybrane z pism nayslawnieyszych Autorów, i do poięcia uczniów stosownie wytłumaczyć one, starać się będzie.*

Lekcye o chorobach Chirurgicznych, dawać będzie w Poniedziałek, Wtorek i Czwartek po obiedzie, od otwarcia Akademii począwszy, aż do początku Kwietnia: od Kwietnia zaś, aż do końca Lipca, sztuki położniczey nauczać będzie naslępuiący zachowując porzą-

ordi

ordinem. De origine artis diſſeret, ac de methodo illam tractandi apud Hæbreos, Ægiptios Grecos, Romanos, Arabes & modernos uſitata, adjiciens noticiam authorum, qui de arte obſtetricia ſcripſerunt poſt Hypocratem, ad noſtra uſq; tempora, ipſorum ſcripta & inventa declarando.

Huic doctrinæ ſuccedet Tractatus generalis de iis, quæcunq; hanc artem concernunt;

Generalibus principiis luculentiſſime expoſitis; ad mentem celeberrimorum hac in re Authorum, docebit de vario ſitu & poſitionibus, in quibus infantes partûs tempore comparere ſolent; tum de modo procedendi, de neceſſarjis auxiliis, & præcautionibus ad arcenda pericula, vitamque parturientium & infantum conſervandam; denique exactam dabit deſcriptionem eorum omnium, quæ mulieribus accidere poſſunt, ante, poſt, & ipſo partûs tempore, cum remediis convenientibus iuxta artis methodum, innixam principiis & obſervationibus Authorum in arte obſtetricia verſatiſſimorum; Hæc denique omnia majoris commodi & profectûs diſcentium gratiâ, praxi repetita confirmare ſtudebit.

dek: o początku nayprzòd tey ſztuki opowie i o ſpoſobach babienia u Zydów, Egipcyan, Greków, Rzymian, Arabów, i za naſzych czasów używanych, łącząc wiadomość autorów, którzy o ſztuce położniczey piſali począwſzy od Hipokrateſa, aż do czasów teraznieyſzych; Piſma ich wymieni, i co który w tey mierze wynalazł, nauczy.

Po tey nauce naſtąpi druga, o tym wſzyſtkim, co ſię do tey ſztuki ściągać może

Po wyłożeniu zaś tych wiadomości: jak naydokładniey, za przewodnictwem naylepſzych w tey mierze Autorów, przyſtąpi do opiſania różnych odmian i pozytur, w których niemowlęta w czaſie porodzenia z wnętrzności matek wychodzą. Po tym nauczać będzie o ſpoſobach poſtąpienia w tym razie, o potrzebney pomocy i oſtrożnościach, dla uchylenia niebeſpieczeńſtwa, i zachowania w życiu tak rodzących ſię dzieci, jako też rodzące matki. Nakoniec dokładne da opiſanie tych przypadków, jakie położnicom nadarzać ſię mogą, przed, w czaſie, i po porodzeniu, przepiſując wraz ſłużące w tych okolicznościach lekarſtwa, wedle reguł nauki, zaſadzaiącey ſię na zdaniu i doświadczeniach Autorów, w ſztuce położniczey naybiegleyſzych. I to

Nicolaus Tomaszewski AA. LL. & Philoſophiæ Doctor, vice prof: Math: & Secretarius Collegii Phyſici: diebus Lunæ, Mercurii & Veneris, horis pomeridianis, Matheſeos elementaris lectiones traditurus, inchoabit ab Analyſi: Cujus rudimentis primis, Prolegomenon loco, breviter expoſitis, ac capitibus, de potentiis, earum expreſſione: de extractione radicum & calculo earum, diſcuſis: elementa algebræ fuſiús explananda ſtatuit. Cl. Clairaut ductum ſequuturus. Tandem præmiſſo tractatu de Logarithmis & ſeriebus, ex elementis Cl. de la Caille: ejuſdem Geometriam elementarem, Solidometriam, ac Trigonometriam demonſtrabit: tantum in iis ſtudii & temporis collocando, quantúm auditorum capacitas exiget: eorum utpote, qui elementis geometriæ inſtructi, ex ſcholis Propalatinis ad univerſitatis auditoria paſſum faciunt. Reliquæ Lectiones tradentur de Sectionibus conicis, quæ limites curſûs præſcribendo, finem lectionibus Matheſeos elementaris imponent.

wſzyſtko naoſtatek, dla większego pożytku i łatwieyſzego uczniow pojęcia, częſto praktyką potwierdzi i objaśni.

Mikołay Tomaszewski *Nauk wyzwolonych i Filoz: Doctor, vice Profeſsor Matem: i Sekretarz Col: Fizycznego: w Poniedziałek, Srzodę i Piątek po obiedzie, mający dawać Lekcye Matematyki elementarney, pocznie od Algebry; którey, na wſtępie, przełożywſzy pokrótce pierwſze wiadomości i reguły: oraz wytłumaczywſzy o ſtopniach i onych rozmaitym wyrażeniu, o pierwiaſtków wyſzukaniu i ſpoſobie zrachowania onych; poſtanowił obſzernie wykładać początki Algebry, za przewodnictwem dzieła P. Clairaut idąc, Poczym traktat o Logarytmach i ſzeregach naſtąpi: a po nich Gemetryą, Solidometryą i Trigonometryą tłumaczyć będzie: tyle na to uſiłowania i czaſu łożąc, ile będzie wyciągała potrzeba i wzgląd na uſpoſobienie ſię Słuchaczów, którzy ze Szkoł Wydziałowych przychodząc, wiadomość tych rzeczy, tam już nabytą mieć powinni. Oſtatni traktat zaymą ſekcye koniczne, które kurſowi granice kładąc, lekcyom też koniec uczynią.*

PRO-

PROSPECTUS LECTIONUM.

IN COLLEGIO MORALI

GVILLELMUS KALINSKI C. M. Sacræ Theologiæ Doctor, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ac Theologiæ Moralis publicus Profeſſor, diebus Martis, Jovis & Saturni mane, geſta Eccleſiæ, ſuis ſeculis diſtincta, quæ ejus incrementa, doctrinam, leges, diſciplinam ac mores ſpectant, certa à dubiis, hiſtorica à fabuloſis, genuina à comentitiis, juxta ſanioris Criticæ regulas ſecernens, ſtrictim exhibebit. Notabiliora vero hiſtoriæ capita ſeparatis diſſertationibus illuſtrabit.

Idem Moralis Theologiæ prælectiones de Ordinis & Matrimonii Sacramentis, de virtutibus Moralibus, & ac de præcipuorum ſtatuum obligationibus inſtituet.

CORNELIUS POCAŁOJEWSKI SS. Canonum Doctor, eorumq; & proceſsûs fori Eccleſiaſtici publicus Profeſſor, diebus Lunæ, Mercurii, & Veneris mane præleget Titulos Juri & rationi Ca-

UKŁAD LEKCYI

w KOLLEGIUM MORALNYM.

GWILHELM KALINSKI C. M. *S. Theologii Doktor, Hiſtoryi Kościelney i Teologii Moralney publiczny Profeſsor, we Wtorek, Czwartek i Sobotę z rana dzieje Kościoła na wieki podzielone, ściągające ſię do jego wzroſtu, nauki, praw, karności i obyczajów, rzeczy pewne od wątpliwych, hiſtoryczne od bajecznych, prawdziwe od zmyślonych, podług reguł zdrowey krytyki oddzielając, w krótkości wykładać będzie. Znacznieyſze zaś Hiſtoryi dzieła udzielnemi dyſsertaciami objaśni.*

Tenże lekcie Moralney Teologii o Sakramentach Kapłaństwa, i Małżeńſtwa, o cnotach Moralnych i o znacznieyſzych ſtanów obowiązkach dawać będzie.

KORNELIUSZ POCAŁOJEWSKI *Praw Kościelnych Doktor, tychże Praw i Proceſsu Duchownego publiczny Nauczyciel, w Poniedziałki, Srzody, i piątki, zrana tłumaczyć będzie Tytuły Prawa Ka-*

nonicæ conformes: & quoniam novum curſum eſt auſpicaturus, exordium ſumet à præfatione, in qua exponet ordine ea omnia, quæ animos Tyronum apta ſunt præparare ad conquirendas intimiores hujus argumenti notiones. Ad id appoſitè ſtatutâ inprimis definitione *Juris* in generali, adferet dimanantes exinde diviſiones, quæ partientur jus hocce, nimirum, in *naturale, poſitivum, Divinum, humanum, gentium, & civile* ac tandem titulo peculiari exhibebit naturam *Juris Canonici*, ejuſq, codices conficientes totum regularum Eccleſiaſticarum corpus, quale hodie in Scholis & foro circumfertur, indicabit ſigillatim; titulis verò ſequentibus, qui ſunt, de *jure Divino, conſvetudine, & conſtitutionib9*, item de *Eccleſiaſticis conſtitutionibus*, determinabit accuratiùs partes Juris canonici communis.

Cùm verò res Eccleſiaſticæ & Judicia ejuſdem jurisdictionis referantur ad perſonas, (quæ diviſio objecti juris civilis circa tria: perſonas ſcilicet, res, & judicia, aptatur etiam Juri Canonico) hinc primo loco aget de *Perſonis*, quarum causâ cætera illa, nempe res, & judicia ſunt conſtitutæ, & per quas ea omnia adminiſtrantur. Sum-

nonicznemu przyzwoite, i ſpoſobem, przedſięwziętey nauce właściwym: a ponieważ nowy kurs ma rozpocząć, w przedmowie wyłoży porządkiem to wſzyſtko, co uczniów umyſły ſpoſobić może do ſzukania dalſzych w tey materyi wiadomości: ſtoſownie do tego opiſawſzy, naprzód naturę Prawa *w powſzechności, przywiedzie wypływające z tąd podziały, ktòremi ſię różnią między sobą, Prawa* wrodzone, piſane, Boſkie, ludzkie, Narodòw, i cywilne, *a potym w tytule oſobnym określi* Prawo Kościelne, *czyli Kanoniczne, i Kſięgi, z ktòrych ſię ſkłada całe* corpus *Praw tey natury, jakie dziś w Szkołach, i Sądach jeſt używane, wyſzczególni; w naſtępujących zaś Tytułach* o Prawie Boſkim, zwyczajach i uſtawach, *jako też* o uſtawach Kościelnych *dokładniey wyrazi części Prawa Kanonicznego powſzechnego.*

Ponieważ zaś rzeczy Kościelne i sądy teyże juryzdykcyi ſtoſują ſię do osób (ktòry podział objektu Prawa Cywilnego około troyga, to jeſt: osób, rzeczy, i sądów ſłuży ròwnie Prawu Kościelnemu) przeto naprzód będzie traktować o osobach, *dla ktòrych Sądy i rzeczy są uſtanowione, i przez ktòre oſoby to ſię wſzyſtko sprawuje. A poczowſzy od Rzymſkie-*

men-

mendo itaq; initium á *Romano Pontifice & Epiſcopis*, tranſibit ad alios gradus maximarum in Eccleſia dignitatum, veluti *Archiepiſcopalis, Primitialis, Patriarchalis*, & *Cardinalitiæ;* poſt hæc tractabit de modo promotionis ad haſce dignitates, differendo ſingularibus titulis *de electione* & triplici ejus forma Eccleſiaſticis conſtitutionibus prodita, item *de poſtulatione*, ejuſq; requiſitis, *de confirmatione electionis*, ſive nominationis, *de conſecratione, ac de receptione, & auctoritate Pallii.*

His ſuccedent, qui unà cum Epiſcopo in officio Paſtorali onus ferunt, ut ſui Prælati valeant ſolicitudinem sublevare, quales ſunt: *Archidiaconus, Archipreſbyter, Vicarius, Coadjutor*, de quorum omnium officiis, quid ſacræ regulæ ſtatuunt; ſubiiciet. Sicut autem ſuperiùs poſiti tituli de electione, poſtulatione, cæteriq; his ſuccedentes exprimunt fædus ſpiritualis conjugii, quod inter Epiſcopum & Eccleſiam contrahitur, ita poſtea in medium proferet, qua ratione tale conjugium diſſolvi, præter mortem, conſvevit; hinc diſceptabit *de translatione, renuntiatione, & depoſitione* ſeu *degradatione.*

Accedet deinde *ad Sacerdotes*

go Papieża i Biſkupów, *przeydzie potym do innych ſtopniów wyſokich w Kościele doſkojeńſtw, jako to* Arcy-Biſkupòw, Primasòw, Patriarchów, i Kardynałów; *toż pokaże ſpoſoby poſtąpienia na te godności, mòwiąc* o obieraniu, *i trojakiey jego formie z uſtaw Kościelnych podaney, jako też* o poſtulacyi, *i kondycyach do tey*, o potwierdzeniu objerania *czyli podawania*, o poświęceniu, i o wzięciu, i powadze Palliuſza.

Naſtąpią za tym, którzy weſpół z Biſkupem urzędu Paſterſkiego ciężar dzwigaią, dla ulżenia pracy ſwojemu zwierzchnikowi, jacy są: Archidiakon, Archipreſbiter, Wikaryuſz, *czyli Namieſtnik*, i Koadjutor, *o których obowiązkach, co święte prawidła ſtanowią, objaśni. Jako zaś wyżey wzmienione Tytuły o objeraniu poſtulacyi i inne tym przyległe wyrażają przymierze związku Duchownego, który zachodzi między Kościołem i Biſkupem, tak naſtępnie okaże, jakim ſpoſobem taki związek rozwięzywać ſię, pròcz śmierci, zwykł, i dla tego mówić będzie* o translacyi, renuncyacyi, i złożeniu czyli degradacyi.

Daley pòydzie do Kapłanów

in gradu inferiori conſtitutos, & illos miniſtros, qui licèt Sacerdotes non ſint, in majoribus tamen ordinibus ſunt poſiti, nec non ad eos, *qui circa humiliora in Domo Dei neceſsarium famulatum exhibent*, minimè prætereundo *communia tam majorum, quam minorum ordinum, vitam & honeſtatem Eccleſiaſticorum*, unà cum opportuna ad subjectam materiam monitione, *qui* nimirum & ob quas cauſas *promoveri non poſsunt*. Ex hoc autem, quod tam conſtitutis in dignitatibus Eccleſiaſticis, quàm cæteris Clericis comperto ſit cohærere, ut Præbendas vel beneficia reſpectivè obtineant, appoſitè hic adiiciet tractatum de re beneficiali; & dicet imprimis *de præbendis, & aliis beneficiis*, tum de eorum collationibus, à quibus nimirum concedi poſſunt (hic ſpecialiter de beneficiis ſedi Apoſtolicæ reſervatis) item *de inſtitutionibus & jure patronatus*, deniq; addet de obligatione, quæ tenet Prælatos, cæterosq; Eccleſiaſticos, ut penes ſuas Prælaturas ſuaq; beneficia permaneant aſſidui, & ad hunc finem explanabit titulum *de Clericis non reſidentibus*. Poſtremo & ultimo primæ partis Prælectionum Canonicarum capitulo deveniet *ad Regulares & Monachos*, ubi de his, quid SS.

niżłzych, *i owych* Miniſtrów, *którzy lubo nie są Kapłanami*, w wyżſzym atoli zoſtają święcenia ſtopniu; *jako też i do tych, którym zabawy są wydzielone w Domu Bożym* około mnieyſzych w prawdzie, potrzebnych poſług wſzakże, *nieopuſzczając* rzeczy spólnych większym i mnieyſzym ſtopniom, przyſtoyności życia osób Duchownych, *z potrzebnym oraz oſtrzeżeniem, ktòrzy i dla jakich przyczyn* święceni być niemogą. *Z tego zaś, że tak do poſtawionych w godnościach Kościelnych, jak do innych Duchownych lub Kleryków ieſt przywiązano, prebendy poſiadać, albo beneficia; przyzwoicie wypada, aby natym mieyſcu przyłączył traktat* o beneficiach; *naprzòd więc powie* o prebendach i innych beneficiach, *toż* o kollaciach, *od kogo te beneficia konferowane być mogą (a tu ſzczegulniey o beneficiach Stolicy Apoſtolſkiey zachowanych) także* o konſtitucyach, i prawie podawania, *to jeſt*, de Jure patronatus; *a na oſtatek przyda obowiązki Prałatów i innych Duchownych bawienia ſię, czyli przemieſzkiwania nieprzerwanego na mieyſcu ſwoich Prelatur, i ſwoich Beneficiòw, na ktòry koniec przytoczy tytuł o* Klerykach nierezyduiących. *W oſtatnim pierwſzey*

Legi-

Legibus proditum eſt, haud omittet adducere.

Michael Franciscus Karpowicz S. Theologiæ Doctor ejuſque actualis publicus Profeſſor, Eccl: Coll: Poſnan: honorarius Canonicus, Præpoſitus Grażyſcenſis & Prenenſis Curatus diebus Martis, Jovis & Saturni, manę lectiones traditurus.

I. Religionem, ac Eccleſiam, ponet objectum totius anni lectionum. Cum autem incredulitatis vitiô impias undiq; laceſſetur blaſphemiis Fides Chriſti, ejuſq; dogmatica ac moralis Doctrina, muneris ſui eſſe indiſpenſaliter arbitratur, demonſtrare. *1mo.* Veram ac genuinam Religionis definitionem in genere. *2do.* Inditam eſſe a natura homini religionem, quam ſequi debeat: Potuiſſe Deum, præter cultum ſui, a natura imperatum, cultum alium poſitivum, seu ex parte Dei ipſius arbitrarium præſcribere, imo debuiſſe Deum certas cultûs ſui leges præſcribere, unde non poſſibilis tantum, sed & Divinis attributis omnimodè congrua eſt religio revelata. Religio etenim naturalis, tantopere ab impiis præ-

części Prelekcyi Kanonicznych rozdziale przyſtąpi do Zakonników, gdzie o tych, co Prawem Kanonicznym ieſt podano, przyprowadzić nie omieſzka.

Michał Franciszek Karpowicz S. Teol: Doktor i Publiczny iey Profeſſor, Kollegiaty Poznańſkiey Kanonik, Proboſzcz Grażyſzki i Preńſki. We Wtorek, Czwartek i Sobotę rano mając dawać lekcye.

I. *Traktat o Religij i Kościele za materyą lekcyi ſwych wezmie. Ponieważ zaś bezwiarków tłumy powſtają zewſząd, bluźnią i znieważają Chryſtuſa religią i prawą wiary jego i obyczajów naukę, za iſtotną więc urzędu ſwojego bierze powinność, ukazać dowodnie.* 1mo. *Prawdziwą i rzetelną religii definicyą w powſzechności.* 2do. *Ze przyrodzenie ſamo ukazało człowiekowi religią, którey ſię trzymać ma, i że mógł Bóg, prócz czczci nam od przyrodzenia nakazaney, wedle upodobania, przypiſać inny wielbienia ſiebie ſpoſób, owſzem że powinien był Bóg, pewne uczczenia ſiebie podać Prawa. Idzie zatym, że nie tylko być może, ale że i z Boſkiemi przymiotami zupełnie zgodna ieſt religia objawiona. Przyrodzona albowiem*

lentis sæculi, jactitata insufficiens est, ad perfectam humani generis felicitatem, sive in cognitione plurium veritatum valoris maximi, sive in regulis moralibus, societatem humanam ac politicam dirigentibus, sive in ordine spei vitæ æternæ, præmii, aut pœnæ, originis mali moralis, obligationum deniq; respectu Dei, respectu proximi, ac respectu sui ipsius. 3tio. Dari proinde religionem revelatam, quæcunq; tandem, aut ubicunq; illa sit: nec fuisse unquam tempus, quo mundus esset absq; revelatione, ac ab initio mundi, diuq; proin ante Moysis tempora, legem omnibus propositam, cujus beneficio potuerint, qui velint, à vero & recto non deficere.

II. Quoniam assertæ veritates, supponunt quædam fundamenta, quæ eas invincibiliter fulciant ac in eluctaciliter necessarias reddant, 1mo. Dari antecedenter ad positivas quascunq; Dei & hominnm leges, opera de se bona, & de se mala. 2do. Exigere Ordinem, ut sua virtuti merces, sua etiam vitio pœna, post hujus vitæ exitum respondeat. 3tio. Animam humanam esse, ac debere esse immor-

religia, do' którey tak się wieku naszego bezbożni odwołują, jest niedostateczną ludziom do uszczęśliwienia doskonałego, bądź to w poznaniu wielu prawd wagi naywiększey, bądź w regułach moralności towarzystwo ludzkie i polityczne utrzymujących, bądź w porządku nadziei żywota wiecznego, nadgrody lub kary; początku złego moralnego, obowiązków naostatek względem Boga bliźniego i samego siebie. 3tio: *Że musi być przypuszczona objawiona religia jakakolwiek ona, i gdziekolwiek iest, i że niebyło żadnego czasu, w którym świat był bez objawienia: że od początków świata, a przynaymniey bardzo dawno przed Moyżeszem, wszystkim było podane prawo, za którego powodowaniem mogli, którzy chcieli, od prawdy nieobłąkać się.*

II. *Ponieważ założone prawdy powinne mieć swoje fundamenta; na których się niewzruszenie wspierają, a tym samym stają się niezbitemi; ukaże* 1mo. *Że bez względnie na Boskie bądź ludzkie prawa, są sprawy z siebie dobre i z siebie złe.* 2do. *Że wypada z porządku, aby cnota nadgrodę, a występek karę po tym życiu odbierał.* 3tio. *Że dusza ludzka iest i powinna być nieśmiertelua.* 4to *Że żadnyn sposobem wzruszyć nie-*

ta-

talem. *ytò.* Pœnarum impiis conſtitutarum æternitatem, nulla ratione convelli, contra vero gravibus momentis fulciri. His demonſtratis, omnimodam religionis neceſſitatem adſtruet, obligationem ſtrictiſſimam inquirendi, quæ vera religio ſit, eamq; retinendi, demonſtrabit, atq; indifferentiam religionum, pernitioſam particularibus, & societati humanæ, contrariam rationi ſanæ, evertentem eo ipſò omnem religionem, ac univerſalem Atheiſmum & pyrhoniſmum inducentem evincet. Tandem contra libros nequiſſimos, impietatem docentes, auditores ſuos præmuniet, ut quiſq; eos pridem jam a Divo Paulo prædictos pacata mente recogitet, eorumq; authoritate minimè in fide ac pietate vacillet. *Innoviſſimis* (inquit) *diebus erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati ſuperbi, blaſphemi, Parentibus non obedientes ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores magis, quàm DEI. 2. ad Tim: 3.* Si quis hiſtoriam incredulitatis falſorum Doctorum bene noverit, ſi quis ſcriptorum blaſphemæ ac impiæ Philoſophiæ, moderni temporis vitam ac mores (Toti Europæ

można pewności wiecznych mąk bezbożnym przeznaczonych, wsparty na dowodach naymocnieyszych. Te prawdy gruntownie dowiodłszy, przełoży o konieczney zewszech miar potrzebie religii, oraz da naukę o nayściśleyszym obowiązku dociekania prawey religii i trzymania się oney: a obojętność w religii ukaże być szkodliwą, jak każdemu szczególnie, tak powszechnie całemu towarzystwu ludzkiemu, i przeciwną zdrowemu rozumowi, wywracającą tym samym wszelką religią, a w powszechny Ateizm i Pyrronizm wprowadzającą: poślednieyda naukę, o pismach bezbożności uczących i przeciwko nim słuchacza swojego uzbroi, aby wedle Pawła S. dawno o nich przepowiadającego, każdy trzymając, sądził o nich, a ich powagą w wierze się niechwiał, w ostatnie dni, *mówi on,* nastaną czasy niebeśpieczne, będą ludzie sami siebie miłujący chciwi, hardzi, pyszni, bluźnierce, Rodzicom niepostuszni, złoczyńcy bez miłości przyrodzoney, bez pokoju, potwarcy nieniepowściągliwi, nieskromni, bez dobrotliwości, zdraycy, uporni, nadęci roskoszy więcey miłuiący, niż Boga. 2. Timoth: 3. *Kto zna dobrze historyą niewierności fałszywych Doktorów, kto zayrzy na życie i obyczaje Europie ca-*

notos:) apprime ! perſpexerit, imaginem eorum, in verbis Apoſtoli deprehendet, ac facilè accuratam inveniet.

III. Cum religiones multæ, cultu & præceptis diſpares, ſeſe â DEO revelatas fuiſſe jactitent, nec tamen eò, quia in multis ſibi penitus contrariæ, omnes à DEO revelari potuerint, ideo inquirendi ſunt genuini revelationis Divinæ characteres, ſecundum quos ethnica superſtitio, paganorum politheiſmus, ac Mahometis ſomnia indigna demonſtrabuntur, ut á DEO poſſint revelata credi. Religionem autem a Moyſe promulgatam veram ac divinam fuiſſe, ac *1mo.* Moyſen verum hominem exitiſſe, non perſonam romanenſem ad libitum excogitatam. *2do.* Eum fuiſſe verum Authorem, ſive ille ſcriptor, ſive approbator ſit, voluminis, qui *Pentateuchi* nomine circumfertur, *3tio.* Volumen illud nullatenus adulterari, aut corrumpi eſſentialiter potuiſſe. *4to.* Librum illum corpus quoddam divini & humani juris conſtituiſſe, & nihil niſi DEO dignum proferre, eamq; legem Moſaicam, non niſi à ſolo Deo oriri potuiſſe, docebit. *5to.* Religionem Judaicam non in perpetuum conſtitutam eſſe, ſed poſt certum ac præfinitum

łey znajome Piſarzów bluźnierſtw i bezbożney Filozofii czasów teraznieyſzych, obraz ich znaydzie doſkonały w ſłowach Apoſtoła.

III. *Ponieważ rozmaite religie obrządkiem i nauką różniące ſię, objawionemi od Boga być ſię ſądzą, á wſzyſtkie przecie, jako będące ſobie w wielu rzeczach przeciwne, od Bóga objawionemi być niemogły, przeto ſzukane być powinne prawdziwe rewelacyi Boſkiey charaktery, wedle których zabobonności, wielobóſtwa Pogan i Machometa ukażą ſię być niegodnemi wiary, że od Boga są objawione; religia zaś od Moyżeſza ogłoſzona była prawdziwa i jedynie Boſka. Tu gruntowną da naukę, 1mo. Ze Moyżeſz był prawdziwie tym, jak o nim uczy hiſtorya święta, nie zaś oſobą romanſową wedle upodobania wymyśloną, 2do. Że on był prawdziwym Autorem, bądź jako Piſarz iey, bądź jako Approbator Kſiąg imieniem* Pentateuchu *zajętych, 3tio. Że te Kſięgi w iſtotnych mieyſcach ani zfałſzowanemi, ani zepſutemi być niemogły żadną miarą. 4to Że te Kſięgi Prawa Boſkiego ſkładami były, oraz prawdziwie Boſką naukę zawierały, i że to Moyżeſza Prawo jedynie od ſamego Boga początek wziąść mògło. 5to. Że religia Zydowſka nie na zawſze u-*

tem.

tempus abrogandam omnino fore, ac de facto jam abrogatam esse, ostendet, ubi religio Jesu Christi in salutem Orbis universi apparuit.

IV. Religionem Christi indubiè veram, Divinam, unicè salvificam, docebit, prælegendo argumenta desumpta. *1mo:* Ex necessitate religionis. *2do.* Ex Prophetarum oraculis. *3tio.* Ex miraculis ipsiusmet Christi. *4to.* Ex ejus vera ac indubia, reali, resurrectione à mortuis. *5to.* Ex Propagatione religionis Christi. *6to.* Ex Personis testium, Apostolorum, Eorumq; vita ac miraculis. *7mo.* Ex oraculorum ethnicorum silentio. *8vo.* Ex paganorum testimonio, deniq; ex Sanctitate Doctrinæ, quæ Regna mundi reddit tranquilla & felicia adeo, ut merito dixerit Montesquieu: Quod nullum majus nec prætiosius donum a Deo dari humano generi possit, revelatione Christi: præeunte Magno Augustino, dicente: *Nullæ majores divitiæ, nulli thesauri, nulli honores, nulla mundi hujus major substantia, quàm fides Catholica.* Quidquid igitur gens impia objiciet, quid quid prætensa Philosophia ex antiquis paganorum blasphemiis erutum,

stanowioną była, ale że po czasie pewnym zamierzonym nie odbicie miała być odrzucona, i że w rzeczy samey iuż iest odrzucona, skoro religia JEZUSA Chrystusa, dla zbawienia świata całego, ziawiła się.

IV. *Że religia Chrystusa, bez wątpienia prawdziwa, Boska, jedynie zbawienna, nauczać będzie, podając dowody.* 1mo. *Z potrzeby religii.* 2do. *Z wyroków Prorockich.* 3tio. *Z cudów samego Chrystusa.* 4to. *Z prawdziwego i wątpliwości niepodlegaiącego jego Zmartwychwstania.* 5to. *Z rozszerzenia Chrystusowey religii.* 6to. *Z osób świadków Apostołów; z życia ich i cudów.* 7mo. *Z milczenia wyrocznic.* 8vo. *Ze świadectwa Pogan.* 9no. *Na koniec z świątobliwości nauki, która Królestwa świata spokoynemi czyni i szczęśliwemi, tak dalece, iż sprawiedliwie rzekł* Montesquieu: *że żaden większy i droższy dar niemógł być dany rodzajowi ludzkiemu, nad rewelacyą Chrystusa. W czym poszedł za zdaniem Augustyna S. który mówi:* Zadne większe bogactwa, żadne skarby, żadne honory, żaden większy tego świata majątek nie iest, jako wiara Katolicka. *Cokolwiek więc tłuszcza bezbożnych zarzuca, cokolwiek mniemana filozofia z starożytnych pogańskich bluźnierstw*

impudicè, poſt tot reſponſiones obtrudet, omne id triumphum ac victoriam religioni Chriſti comparat, habita enim ratione soliditatis argumentorum pro veritate, ad imbecillitatem partis impiæ Athæorum, Deiſtarum, Libertinorum, aut cujuſcunq; tituli incredulorum, pro blaſphemia jure merito gloriari cum Tertulliano expedit. *Tali dedicatore damnationis noſtræ etiam gloriamur.* Cum *veritas Domini manet in æternum, nec eſt ſapientia, nec prudentia nec eſt conſilium contra Dominum.*

V. Theſaurus veritatis religionis Chriſti, conſervatur á cætu Fidelium, eandem fidem Chriſti profitentium, eorumdem Sacramentorum communione conjunctorum, ſub Regimine legitimorum Paſtorum, ac Capitis Viſibilis Vicarii Chriſti exiſtentium. Qui cætus *Eccleſia* dicitur. De natura igitur Eccleſiæ, de veris ac genuinis characteribus veræ Chriſti Eccleſiæ, de ejus unitatate, Sanctitate, Catholicitate, ac Apoſtolicitate, ea prælegere conabitur, quæ demonſtrent communionem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, omnibus ac univerſis eſſe expetendam: Tandem de Eccleſiæ authoritate in rebus fidei & morum, de Conciliis ae-

wyſzperanego bezwſtydnie, po tylu odpowiedziach, przytacza, wſzyſtko to na tryumf i zwycięſtwo religii obraca ſię. Porównywając albowiem gruntowność dowodów za prawdą, ze ſłabością uporu za bluźnierſtwem niewierney ſtrony Ateuſzów, Deiſtów, Libertynów, albo jakiegożkolwiek cechu bezwiarków, bardzo ſłuſznie godzi ſię chełpić z Tertullianem chlubiemy ſię owſzem, *mówi ón,* z takich wyrocznic potępienia naſzego: gdyż prawda Pańſka trwa na wieki, ani ieſt mądrość, rozſądek, lub rada iaka przeciwko Panu.

V. *Skarb prawdy religii Chryſtuſa przechowywa ſię od zgromadzenia wiernych tęż wiarę Chryſtuſa wyznawających, tychże Sakramentów poświęceniem połączonych, pod rządem prawych Paſterzów i widzialney głowy zaſtępcy Chryſtuſa zoſtających, które zgromadzenie zowie ſię Kościołem. O naturze więc Kościoła, o prawdziwych i iſtotnych charakterach prawdziwego Chryſtuſowego Kościoła, o jego iedności, świątości, powſzechności, to przełożyć poſtara ſię, coby dowiodło, i przekonało, że ſpołeczność Świętego Kościoła Rzymſkiego od wſzyſtkich powſzechnie ſzukana być powinna. Potym o powadze Kościoła w rzeczach do wiary i*

cume-

cumenicis, ac de capite Eccleſiæ, quæ ſcire decet ac expedit, pro præſentibus rerum circumſtantiis, clarè, verè, ac circumſpectè, ut debet, explanabit. Ut quiſq; cognita veritate fidei, ac Sanctitate Eccleſiæ, quæ non interruptis ſæculis depoſitum fidei intemeratè cuſtodit, certus ſit felicitatis ſuæ ac ſalutis æternæ. Dicet etenim intra ſe: exiſtit Deus: Eſt religio. Deus verus ac Sanctus nequit coli religione, niſi vera ac ſancta. Non eſt religio vera ac Sancta, quæ divinitatis genuinos characteres habeat, niſi unica, eaq; Chriſtiana, ergo Deus ipſe me falleret, niſi religio ab ipſo characteribus Divinitatis inſignita, eſſet verè Sancta ac Divina. Hæc eſt immenſa fidelium conſolatio, hoc gaudium, hicq; Triumphus Fidei, ut cum Richardo à S. Victore quiſq; dicat: *Domine, ſi error eſt, à te decepti ſumus: hæc enim tot prodigiis & ſignis in nobis confirmata ſunt, ut non niſi per te fieri potuerint.*

Bibl. Jag.

Hieronymus Stroynowski S. T. ac J. U. Doctor, Juris naturæ,

obyczajów ściągających ſię o Soborach powſzechnych i Głowie Kościoła mówiąc, co wiedzieć przyſłoi i należy względnie na teraznieyſzych czasów okoliczności, jaśnie wſzyſtko, rzetelnie i z przezornością, jak powinien, ſłuchaczóm wyłoży: aby każdy poznawſzy prawdy wiary i świątości Kościoła, ktòry w nieprzerwanych wiekach nauki ſkład nienaruſzenie dochowuje, pewien był uſzczęśliwienia i błogoſtawieńſtwa wiecznego. Rzeknie albowiem w ſercu ſwoim, jeſt Bóg, ieſt religia, Bóg prawdziwy i Swięty niemoże ſię uwielbić, tylko prawdziwą i świętą religią. Niema religii prawdziwey i świętey, ktòraby Bóſtwa prawe znaki miała, tylko jedna, a to Chrześciańſka. Więc Bòg ſam zdradzałby mię, gdyby religia od niegoż ſamego znakami Bóſtwa oznaczona, nie była świętą i prawdziwie Boſką. Ta to ieſt nieporównana prawowiernych pociecha, ta jedyna radość, ten tryumf wiary, iż każdy z Richardem od S. Wiktora mówić ſprawiedliwie może: Panie! ieśli błąd ieſt od ciebie oſzukani ieſteśmy. To albowiem wſzyſtko tylu cudami, i dowodami w nas utwierdzono ieſt, iż nie kto inny, tylko ty ſam ſprawcą tego być mogłeś.

Hieronym Stroynowski S. T. i O. P. *Doktor, Prawa natury, Po-*

Politci, Æconomiæ Politicæ, ac Juris Gentium publicus Profeſsor, Lectiones ſuas inſtituet horîs matutinîs, diebus Lunæ, Mercurii, & Veneris: cumque annô elapsô biennalem totius ſcientiæ cursum abſolverit, hoc propterea anno ab ipſis iterum elementis initium sumendo, Jus naturæ arctiús sumptum, tum Jus Politicum, dein Æconomiam Politicam, ac Jus Gentium Auditoribus ſuis explanabit.

David Pilchowski S. Theologiæ & Canonum Doctor, Canonicus Livonienſis, Præſes Collegii Moralis, publicus Literaturæ Profeſſor, quovis die Lunæ, Mercurii & Veneris, manè prælectiones inſtituet, in quibus, præmiſſa breviori totius artis oratoriæ expoſitione, præcepta solidioris eloquentiæ explanabit, face præferente tum Cicerone, tum Quintiliano; quorum diligenti obſervatione omnem præceptorum rationem conſtituet. Qua in re eam ſequetur methodum, quam commendat Perpinianus, vir eloquentiâ clariſſimus, qui non malè diſcipulorum rationibus consulere putat eum, qui *Partitiones* primùm, poſt *Topica* interpretaretur, poſtremò duos Quintiliani libros, octavum ac nonum, quibus, quæ de elocutione Cicero in

litycznego, Ekonomiki Polityczney i Prawa Narodów Publiczny Profeſsor, lekcye swoje dawać będzie rano w Poniedziałki, Srzody, i Piątki: aże w roku przeſzłym dwóletni całey nauki bieg zakończył; zaczem w tym roku od samych znowu początków zaczynając, prawo przyrodzone właściwie, toż Prawo polityczne, Ekonomikę polityczną, i prawo Narodòw, ſłuchaczom swoim wykładać będzie.

Dawid Pilchowski *Teologii i Praw Kościelnych Doktor, Kanonik Jnflantſki, Prezydent* Collegii Moralis, *Literatury publiczny Profeſsor w Poniedziałek, Srzodę, i Piątek z rana lekcye dawać będzie, w których, przełożywſzy w kròtkim zbiorze całą naukę wymowy, gruntownieyſzego i wyżſzego Kraſomówſtwa uſtawy tłumaczyć będzie, za przewodnictwem Cicerona i Kwintyliana, z których pilnego rozbierania cały układ przepisów kraſomòwſkich wyſtawi. W czym takiego porządku trzymać ſię będzie, jaki, ku pożytkowi uczniów, ſławny kraſomówca Perpinian zaleca; aby naprzód przekładano kſięgę Cicerona, ktòrey dał napis:* Podziały *toż* Topica *czyli* kſięgę o wynalezieniu dowodów, *nakoniec kſięgę dziewiątą i dzieſiątą Kwintyliana, w którycb, co*

pau-

pauca coarctavit, uberiùs & latiùs dicuntur. Explanato itaque libro *Partitionum* annô superiore, ad explanationem *Topicorum* ac duorum supradictorum Quintiliani gradum faciet. Quod si quæpiam in ejusmodi libris dispersa videbuntur, ea colliget & sub unum quasi aspectum subijciet.

His adjunget quorundam veterum Authorum explanationem, præsertim Orationum Ciceronis, Historicorum & Pòétarum; quam (ut discentium mentes doctrinæ vicissitudine & varietate reficiantur ac locupletentur) eruditis animadversionibus illustrabit.

At quoniam omnis institutio atque doctrina sine usu & actione debilis est & manca, ideo, cognita arte dicendi, ad praxim sive exercitationes in umbra atque otio domestico considendas progredietur. Argumenta res Heroum maximè Polonorum, domi militiæque præclarè gestæ, deliberationes graves ad commodum utilitatemque Reipublicæ spectantes; causæ demum, quæ in forum ac judicium veniunt, suppeditabunt.

Quo ad Latini sermonis elegantiam, dabit sedulò operam, ut non tantùm omnia emendatè

o ostatniey części mowy krótko zamknął Cicero, to dokładniey i obszerniey rozwodzi Kwintilian. Po wytłumaczeniu zatym roku przeszłego księgi Podziałów, *przystąpi do wykładania księgi* o wynalezieniu dowodów, *toż dwuch ksiąg Kwintyliana wyżey wspomnionych. A jeśliby w tych księgach zdały się niektóre rzeczy być rozrucone, te ściągnie, i w iedno zebrane przed oczy wystawi.*

Przyłączy do tego tłumacznie starożytnych Autorów, osobliwie mów Cicerona, Historyków i Poetów, które (dla zasilenia i zbogacenia uczniów odmianą i rozlicznością nauk) uczonemi uwagami objaśni,

Ze zaś wszystkie nauki i przepisy bez użycia i ćwiczenia się wątłe są i niedostateczne, przeto, dawszy poznać sztukę wymowy, do praktyki czyli ćwiczeń krasomówskich w ustroni domowey czasów wolnych pisać się mających postąpi. Materyą onych będą chwalebne bohatyrów osobliwie Polaków, bądź na woynie, bądź w pokoju dzieła; poważne obrady do dobra i pożytku Rzeczypospolitey ściągające się; sprawy nakoniec, które przed sąd przychodzą.

Co się ściąga do gładkości języka Łacińskiego, pilne na to będzie miał oko, aby mowa i pismo

dicantur ac ſcribantur, ſed etiam ornatè, graviter, numerosè, ut nihil claudicet, nihil diffluat, nihil fluctuet, ut ſtilus par rerum ac ſententiarum ponderi, lectionem imitationemque veterum redoleat, ſive, quemadmodum de Latinæ lingvæ facundia noſter canit Pòéta:

Ut nunc profundo volvatur alveo
Sententiarum, nunc gracili fluat
Torrente lingvæ * - - - - -

nietylko od wſzelkich błędów i omyłek oczyſzczone były, ale nadto, aby zachowały przyzwoitą krasę, powagę i potoczyſtość; iżby ſię nic nieprzebijało chropawego, rozwlekłego, zagmatwanego: iżby ſtyl w równey ſzali utrzymujący ſię z ważnością rzeczy i zdań, tchnął czytaniem i naśladowaniom ſtarodawnych Łacinników, czyli, jako o języka Łacińſkiego wymowie: naſz nóci Sarbiewſki.

Aby już to zdań ważnych toczył nurt głęboki,
Już mowy ſłodkopłynney wylewał potoki.

Quod etiam patrii ſermonis nitorem attinet, curabit omnia eleganti, polito accuratoque ſermone proferri ac ſcribi, maximè verò cautum ſancitumque habebit, ne, quod non raro viris alioquin eruditis accidit, ex optimis Latinis ineptâ translatione peſſima fiant Polonica.

Co ſię też tycze wyboru Oyczyſtego języka, ſtarać ſię będzie, aby w mówie i piſmie przebijał ſię przyzwoity temu językowi wdzięk, gładkość i doſadność; nadewſzyſtko zaś przeſtrzegać będzie, aby (co ſię poniekąd i uczonym przydarza) naywybornieyſze piſma Łacińſkie nie ſtawały ſię w Polſkim przez złe tłumaczenie naypodleyſzemi.

Poſtremò, ubi res poſtulaverit; diſſeret de librorum ſcriptorumque notitia, delectu, tum methodo eos utiliter legendi, interpretandi, aliiſque ad eruditionem comparandam præſidiis & adminiculis.

Na koniec, gdzie rzecz wyciągać będzie, przełoży uczonych piſma i kſięgi, onych wybor i ſpoſób czytania, wykładania, oraz inne do nabycia potrzebnych wiadomości ſrzodki i pomocy.

Tho-

* Sarbievius Lyr: l. 1. Ode 22.

Thomas Hussarzewski Congr: Miſſ: S. Theologiæ Doctor, Regens Seminarji Diœceſani, publicus Hiſtoriæ Univerſalis Profeſſor, diebus Lunæ, Mercurii, & Veneris, horis matutinis, rerum a Græciæ populis geſtarum enarrationem, annô ſuperiore inchoatam, & uſq; ad initium belli Peloponeſiaci perductam, continuabit eadem lege, quam ſibi præfixerat, accuratè obſervata; ut ex veterum civitatum inſtitutis ac moribus ad leges ac rationes naturæ revocatis ac æſtimatis, eruantur colliganturq, propria cujuſq; hominis, conſtitionis, & gradûs officia; tum luculenter explicetur, quæſit optima cujuſvis civitatis conſtitutio, quæ earum opes, potentia, gloria, & contra: unde derivetur obſcuritas, impotentia, clades ac interitus regnorum. Ejuſmodi diſceptationibus latiſſimus aperietur campus, cum fuerit ventum ad explicationem Romanæ Hiſtoriæ, quæ mox Græcam conſequetur.

Tomasz Hussarzewski *Congr: Miſs. S. Teol: Doktor, Regens Seminarii Diecezalnego, publiczny Hiſtoryi Uniwerſalney Profeſor, w Poniedziałek, Srzodę, i Piątek zrana Hiſtoryą Grecką roku przeſzłego rozpoczętą i aż do woyny Pelopeneſkiey doprowadzoną kończyć będzie, trzymając ſię założonego od ſiebie prawidła, aby z dawnych rządów i obyczajów roztrząśnionych i rozpoznanych, wedle potrżeb, ſił, i praw natury, były wyprowadzone powinności każdego człeka, ſtanu i urzędu; toż: aby dokładnie był wyłożony układ dobrego rządu, jego pożytki w bogactwach, potędze i ſławie narodu okazujące-ſię; także przyczyny ſłabości Państw, upodlenia, klęsk i ruiny. Tym uwagom nayobſzernieyſze otworzy ſię pole w Hiſtoryi Rzymſkiey, którey wykład wnet po Greckiey naſtąpi.*

BIBLIOTHECA UNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS

ORDO
PRÆLECTIONUM

IN

ACADEMIA
ET UNIVERSITATE VILNENSI

EX ANNO 1785. IN ANNUM 1786.

		IN COLLEGIO PHYSICO			IN COLLEGIO MORALI		
Diebus Dominicis:	*Horis Pomeridianis*	PRINCIPIA ARITHMETICÆ GEOMETRIÆ ET MECHANICÆ OPIFICUM CAPTUI ET USUI ACCOMMODATA					
Die	*Mane*	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Matheſis Sublimis. Aſtronomia. - - - - - - - - -	Medicina Pract: Mat: Med; Chemia & Pharmaceutica Medicina Theor: Anatomia.	Jus Canonicum. -	Eloquentia & Literatura. - - - - - - - - - - Jus Naturæ. - -	- - - - - - - - - Hiſtoria univ: cum Critica. - - - - - - - -
Lunæ.	*Poſt meridiem.*	à 2. h. ad mediam 4. à media 4. ad 5.	Matheſis Elementaris. - - - - - - - - - :	Chirurg: Theor: ars Obſtetr: Operationes Chirurgicæ.	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -
Die	*Mane.*	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Hiſtoria Natur: & Botanica Phyſica Experimentalis. Matheſis applicata.	- -	Theologia Dogmatica. Hiſtoria Eccles: Theol: Mor: - - - - - - - - -	- - - - - - - - - Jus Patrium. - - - - - - - - - - - - -	- -
Martis.	*Poſt meridiem.*	á 2. h. ad mediam 4. à media 4. ad 5.	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	Chirurg: Theor: ars Obſtetr: Operationes Chirurgicæ.	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -
Die	*Mane.*	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Matheſis Sublimis. Aſtronomia - - - - - - - - -	Medic: Pract: Materia Med: Chemia et Pharmaceutica Medic: Theorica, Anatomia	Jus Canonicum. - - - - - - - - - - - - - - - - - -	Eloquentia. & Literatura - - - - - - - - - Jus Naturæ - - - -	Bibl. Jag. Hiſtoria univerſ: cum Crit: - - - - - - - -
Mercurii.	*Poſt meridiem*	á 2. h. ad mediam 4.	Matheſis Elementaris.	- - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -
Die	*Mane.*	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Hiſtoria Natur: & Botanica. Phyſica Experimentalis. Matheſis applicata.	- -	Theologia Dogmatica, Hiſt: Eccleſias: Theol: Mor: - - - - - - - - -	- - - - - - - - - Jus Patrium - - - - - - - - - - - - -	- -
Jovis.	*Poſt meridiem.*	à 2. h. ad mediam 4. à media 4. ad 5.	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	Chir: Theor: ars Obstetricia. Operationes chirurgicæ.	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -
Die	*Mane.*	à media 8. h. ad 9. à 9. ad media 11. à media 11. ad 12.	Matheſis Sublimis Aſtronomia - - - - - - - - -	Medic: Pract: materia Med: Chemia & Pharmaceutica. Medicina Theorica, Anat:	Jus Canonicum. - - - - - - - - - - - - - - - - - -	Elequentia & Literatura, - - - - - - - - - Jus Naturæ - - - -	- - - - - - - - - Hiſtoria univers: cum Crit: - - - - - - - -
Veneris.	*Poſt meridiem*	à 2. h. ad mediam 4.	Matheſis Elementaris	- - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -	- - - - - - - - - - - - - - - - - -
Die	*Mane.*	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Hiſtoria Natur: & Botanica Phyſica Experimentalis. Matheſis applicata	Medic: Pract: Materia med: - - - - - - - - - MedicinaTheorica, Anat:	Theologia Dogmatica. Hiſtoria Ecl: Theol: Moral: - - - - - - - - -	Jus Patrium - - - - - - - - - - - - - - - - - -	- -
Saturni.	*Poſt meridiem.*	à media 3. ad 4.	- - - - - - - - -	Chemia & Pharmaceutica	- - - - - - - - -	- - - - - - - - -	- - - - - - - - -

Bibliotheek Delft

Biblioteka Jagiellońska
stdr0018567